

גמרא סדורה

מסכת פסחים

פרק ח' - "הַאֲשֵׁה"

לימוד פרק זה - לרפואה שלימה וקלה
לישראל דוד בן בינה ברכה הי"ו
שעובר טיפול תרופתי לאיזון מחלת האפילפסיה
אל נא רפא נא לה

מהדורה המאהיבה את הגמרא על לומדיה
מעניקה חווית הצלחה ושמחה
מאפשרת לימוד מהיר ובהיר בעיין ובהבנה

מהדורה א' - י"ג תמוז תשע"ג
מהדורה ב' - ד אדר תשפ"א

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמיין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד, פיסוק

החלוקה לסוגיות ופסקאות

שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודיך" ודניאל ברק ווינט.

מסכת פסחים פרק ח' - "האשה"

1. פז, א

כ"י

מתני'

האשה. תאכל משל בעלה. דמסתמא דעתה לימנות על של. בעלה כל זמן שלא פירשה שיהא דעתה בשל אביה:

רגל הראשון. כך דרך הנשואות ללכת לבית אביהן רגל הראשון שאחר הנשואין:

תאכל ממקום שהיא רוצה. ובגמרא מוקי לה כשאינה רדופה לילך עד הנה לבית אביה תמיד הלכך מספקא לן בהי נוחא לה אלא אם כן פירשה: **אפטרופסין**. שהיו לו שנים והמנוהו זה על פסחו וזה על פסחו:

לא יאכל משל שניהן. לא מפסחו של זה ולא משל זה ואפילו המנוהו האחד על פסחו מי נתן רשות לחלק האחר לימנות על זה ואין לו תקנה אלא א"כ רצו שניהן שימנה עם האחד:

לא יאכל משל רבו. דמסתמא לא היה דעת רבו להימנות חלק החירות על פסחו:

גמ'

שמעת מינה יש ברירה. קס"ד ממקום שהיא רוצה בשעת אכילה קאמר ואמרין הוברר דשחיטה וזריקה דהאי פסח שפיר איזדריק עלה דהאי אתתא:

בשעת שחיטה. ששאלנו את פיה בשעת שחיטה ואמרה בזה אני רוצה: אוכלת משל אביה מן הסתם:

מתניתין בשאינה רדופה. לילך תמיד לבית אביה דבית בעלה חביב לה הלכך כל שאר הרגלים ודאי שייכא בתריה ורגל ראשון ספק וברייאת ברדופה הלכך רגל הראשון ודאי בתר אביה מכאן ואילך ספק:

כמוצאת שלום. נתחבבתי עליו ונמצאתי שלימה לו: **להגיד שבחה**. היאך מקובלת היא בבית חמיה:

פז, א משנה

האשה:

בזמן שהיא בבית בעלה,

שחט עליה בעלה, ושחט עליה אביה - תאכל משל בעלה,

הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה,

שחט עליה אביה, ושחט עליה בעלה - תאכל במקום שהיא רוצה.

יתום, ששחטו עליו אפטרופסין - יאכל במקום שהוא רוצה.

עבד, של שני שותפין - לא יאכל משל שניהן.

מי שחציו עבד וחציו בן חורין - לא יאכל משל רבו.

גמרא

שמעת מינה: יש ברירה.

מאי "רוצה"?

בשעת שחיטה!

ורמינהו:

"אשה"

רגל הראשון - אוכלת משל אביה,

מבאן ואילך - רוצה אוכלת משל אביה, רוצה משל בעלה!"

לא קשיא:

כאן - ברדופה לילך,

כאן - בשאינה רדופה.

דכתיב: "אז הייתי בעיני כמוצאת שלום"⁴⁷⁹ (שיר השירים ח, ט),

ואמר רבי יוחנן:

ככלה שנמצאת שלימה בבית חמיה, ורדופה לילך להגיד שבחה בבית אביה.

דכתיב: "והיה ביום ההוא נאם ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי" (הושע ב, יח).

אמר רבי יוחנן:

ככלה בבית חמיה, ולא ככלה בבית אביה.

⁴⁷⁹ אני חומה ושידי ממגדלות אז הייתי בעיני כמוצאת שלום

2. פז, א

"אחות לנו קטנה ושדים אין לה"⁴⁸⁰ (שיר השירים ח, ח).

אמר רבי יוחנן:

זו עילם - שזכתה ללמוד,
ולא זכתה ללמד.

"אני חומה ושדי פמגדלות"⁴⁸¹ (שיר השירים ח, י).

אמר רבי יוחנן:

"אני חומה" - זו תורה,
"ושדי פמגדלות" - אלו תלמידי חכמים.

ורבא אמר:

"אני חומה" - זו כנסת ישראל,
"ושדי פמגדלות" - אלו בתי גנסיות ובתי מדרשות.

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב:

מאי דכתיב: "אשר בנינו פנטעים מגדלים בנעוריהם,

בנותינו כזוית מחטבות תבנית היכל" (תהילים קמד, יב)?

"אשר בנינו פנטעים" - אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא.

"בנותינו כזוית" - אלו בתולות ישראל שאוגדות פתחיהן לבעליהן.

וכן הוא אומר: "ומלאו פמזרק כזויות מזבח"⁴⁸² (זכריה ט, טו).

איבעית אימא מהכא:

"מזוינו מלאים מפיקים מן אלן"⁴⁸³ (תהילים קמד, יג).

"מחטבות תבנית היכל" (תהילים קמד, יב) - אלו ואלו מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה היכל בימיהן.

רפ"י

ושדים. להניק אחרים:

אין לה. שאין הנאה ממנה:

זו עילם. שהיה בה דניאל שנאמר (דניאל ח) ואני (דניאל הייתי) בשושן אשר בעילם המדינה וזכה ללמוד ולא רבץ תורה בישראל אבל בבל גידלה עזרא הסופר דכתיב (עזרא ז) (הוא) הכין לבבו לדרוש (בתורת) [את תורת] ה' [ולעשות] וללמד בישראל חק ומשפט:

ושדי אלו ת"ח. המניקין אחרים כשדיים הללו: כמגדלות שמגינין על הדור:

כנטיעים. נטיעות יונקות שלא נתקלקלו עדיין ולא אירע בהן שבר:

שאוגדות פתחיהן לבעליהן. סותמות פתחיהן עד שמזדקקות לבעליהן ואינן נבעלות לאחרים לשון אחר שמגידות פתחיהן של נדה לבעליהן לפרוש מהן ואע"פ שתאוותן רבה:

וכן הוא אומר ומלאו כמזרק כזויות מזבח. מה זויות דהתם כתיב בהו ומלאו הכא נמי בנותינו כזויות על ידי שמתמלאות תאוה ואין נזקקות אלא עד שיבואו בעליהן: כאילו נבנה היכל בימיהן. דהכי משמע מחוטבות בבנין היכל תבנית לשון בנין:

⁴⁸⁰ אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחתנו ביום שיזכר בה

⁴⁸¹ אני חומה ושדי פמגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום

⁴⁸² ה' צבאות יגן עליהם ואכלו וכבשו אבני קלע ושתו המו כמו וין ומלאו פמזרק כזויות מזבח

⁴⁸³ מזוינו מלאים מפיקים מן אלן ון צאוננו מאליפות מרובות בחוצותינו

3. כז, א-ב

רש"י

בימי עזייהו כו'. משום דאיירי בכנסת ישראל בלשון אשה הנשאת לבעל כדאמרן כמוצאת שלום נקט נמי להא דהושע דכתיב ביה תקראי אישי כדדריש לקמיה: **ארבעה נביאים.** לקמיה מפרש להו ובכולהו כתב בהו בימי עזייהו יותם אחו יחזקיה שכולן החלו להינבא בימי עזייהו וקיפחו חי ארבעה מלכים: **לא דיו שלא אמר כן.** אתה למד ממה שאמר לו הקדוש ברוך הוא קח לך אשת זנונים ולא אמר כן לנביא אחר (מצאתי כאן הגה"ה מלשון רבינו ארבעה נביאים כולו כתיב בהו בימי עזייהו בר ממיכה דכתיב ביה יותם אחו יחזקיהו ובעמוס לא כתיב אלא עזייהו ומיהו מיכה בימיו נתנבא אלא שכבר נתנעע ויותם בנו שופט על הארץ לפיכך לא נקרא על שמו אבל שלשה היו קודם שנצטרע בעמוס נאמר שנתים לפני הרעש וישעיה ביום הרעש דכתיב (ישעיהו ו) וינועו אמות הספים שרעשו עליונים לשורפו ותחתונים לבולעו כמשפט קרח ועדתו שערערו על הכהונה ואותו היום נתנעע והושע קודם לכולן): **הכי גרסינן.** אומר לו קח לך אשת זנונים ואחר כך אומר לו שלחה: **וילדי זנונים.** שתלד לך בנים זנונים ספק שלך ספק של אחרים: **גומרין בה.** ביאתם ותאוות לבם: **דבלים.** שתי דיבות דומה בת דומה: כי אבדם מלך ארם וישים כעפר לדוש: **ותהר ותלד בן ויאמר ה' אליו קרא שמו יזרעאל.** שעתיד אני לזרעם ולזרותם בגולה:

"דבר ה' אשר היה אל הושע בן בארי בימי עזייהו יותם אחו יחזקיה מלכי יהודה" ⁴⁸⁴ (הושע א, א) בפרק אחד נתנבאו ארבעה נביאים, וגדול שבכולן - הושע, שנאמר: **"תחלת דבר ה' בהושע"** ⁴⁸⁵ (הושע א, ב). וכי בהושע דבר תחלה?! והלא ממשה עד הושע כמה נביאים!

אמר רבי יוחנן: תחלה לארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק, ואילו הן: הושע, ישעיה, עמוס, ומיכה.

אמר לו הקדוש ברוך הוא להושע: בניה חטאו. והיה לו לומר: בניה חנוניה הם, בני חנוניה הם, בני אברהם הם, יצחק ויעקב, גלגל רחמיך עליהן! לא דיו שלא אמר כך, אלא אמר לפניו: רבנו של עולם, כל העולם שלך הוא, העבירם באומה אחרת. אמר הקדוש ברוך הוא: מה אעשה לזקן זה? אומר לו: לך וקח אשה זונה והוליד לך בנים זנונים, ואחר כך אומר לו: שלחה מעל פניך. אם הוא יכול לשלוח - אף אני אשלח את ישראל. שנאמר: **"ויאמר ה' אל הושע: לך קח לך אשת זנונים וילדי זנונים"** (הושע א, ב), וקתיב: **"וילך ויקח את גמר בת דבלים"** ⁴⁸⁶ (הושע א, ג), **"גמר"** - אמר רב: שהכל גומרים בה, **"בת דבלים"** - דבה רעה בת דבה רעה.

פז, ב

ושמואל אמר: שמתוקה כפי הכל כדבלה.

רבי יוחנן אמר: שהכל דשין בה כדבלה.

דבר אחר: **"גמר"** (הושע א, ג) - אמר רב ⁴⁸⁷ יהודה: שבקשו לגמר ממונן של ישראל בימיה.

רבי יוחנן אמר: בזו וגמרו, שנאמר: **"כי אבדם מלך ארם וישמם כעפר לדש"** ⁴⁸⁸ (מלכים ב' יג, ז).

"ותהר ותלד לו בן, ויאמר ה' אליו: קרא שמו יזרעאל, כי עוד מעט ופקדתי את דמי יזרעאל על בית יהוא והשבתי ממלכות בית ישראל. ותהר עוד ותלד בת, ויאמר לו: קרא שמה לא רחמה, כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשה להם. ותהר ותלד בן, ויאמר: קרא שמו לא עמי, כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם" ⁴⁸⁹ (הושע א, ג-ט).

⁴⁸⁴ דבר ה' אשר היה אל הושע בן בארי בימי עזייהו יותם אחו יחזקיה מלכי יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל
⁴⁸⁵ תחלת דבר ה' בהושע א' ויאמר ה' אל הושע לך קח לך אשת זנונים וילדי זנונים כי זנה תזנה הארץ מאחרי ה'
⁴⁸⁶ וילך ויקח את גמר בת דבלים ותהר ותלד לו בן
⁴⁸⁷ מסורת הש"ס
⁴⁸⁸ כי לא השאיר ליהואחו עם מי אם חמשים פרושים ועשרה רכב ועשרת אלפים רגלי מי אבדם מלך ארם וישמם כעפר לדש

כ"ט

ארבעה קנינין גרסינן ובית המקדש אחד מיניהו. קנינין חשובין בענין לקרותם קנין לו כאדם שטורח לקנות דבר החביב לו:
שלוש גזירות. יזרעאל דהיינו גולה ולא עמי ולא רוחמה:
יאמר להם וגו' ונקבצו וגו'. בטלה גזירת הגלות ורחמתי בטלה גזירת לא רוחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה בטלה גזירת לא עמי:

לאחר שנולדו לו שני בנים ובת אחת, אמר לו הקדוש ברוך הוא להושע: לא היה לך ללמוד ממושה רבך?! שפיון שדברתי עמו פירש מן האשה, אף אתה גדול עצמך ממנה! אמר לו: רבונו של עולם, יש לי בנים ממנה, ואין אני יכול להוציאה ולא לגרשה. אמר לו הקדוש ברוך הוא: ומה אתה, שאשתך זונה ובניך בני זנונים, ואין אתה יודע אם שלך הן אם של אחרים הן - כך.

ישראל שהן בני, בני בחוני, בני אברהם יצחק ויעקב, אחד מארבעה קנינין שקניתי בעולמי. תורה - קנין אחד, דכתיב: **"ה' קניי ראשית דרמו"**⁴⁹⁰ (משלי ח, כב). שמים וארץ - קנין אחד, דכתיב: **"קנה שמים וארץ"**⁴⁹¹ (בראשית יד, ט). בית המקדש - קנין אחד, דכתיב: **"הר זה קנתה ימינו"**⁴⁹² (תהלים עח, נד). ישראל - קנין אחד, דכתיב: **"עם זו קניתי"**⁴⁹³ (שמות טו, ז).

ואתה אמרת: העבירים באמה אחרת?! כיון שיודע שחטא, עמד לבקש רחמים על עצמו. אמר לו הקדוש ברוך הוא: עד שאתה מבקש רחמים על עצמך, בקש רחמים על ישראל, שגזרתי עליהם שלש גזירות בעבורך. עמד ובקש רחמים ובטל גזירה, והתחיל לברכו,

שנאמר: "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר, והיה במקום אשר יאמר להם: לא עמי אתם, יאמר להם: בני אל חי. ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו, וגו' וזרעתייה לי בארץ, ורחמתי את לא רחמה, ואמרתי ללא עמי אתה"⁴⁹⁴ (הושע ב' א-כ).

489 ד ויאמר ה' אליו קרא שמו יזרעאל כי עוד מעט ופקדתי את דמי וזרעאל על בית יהוא והשבתי ממלכות בית ישראל. ה והיה ביום ההוא ושבתי את קשת ישראל בעמק יזרעאל. ו נתהר עוד ותלד בת ויאמר לו קרא שמה לא רחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל מי נשוא אשך להם. ז ואת בית יהודה ארחם והושעתים בה' אלהיהם ולא אושיעם בקשת ובחרב ובמלקמה בסוסים ובפרשים. ח ותגמל את לא רחמה ונתהר ותלד בן. ט ויאמר קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם
490 והן קניי ראשית דרמו קדם מפעליו מאז
491 ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קנה שמים וארץ
492 ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו
493 תפל עליהם אימתה ופחד בגדל וזרעך ידמו פאבן עד יעבר עמך ותה עד יעבר עם זו קניתי
494 א והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי. ב ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום וזרעאל. ג אמרו לאחיהם עמי ולאחותיכם רחמה. ד ריבו באמכם ריבו כי היא לא אשתי ואנכי לא אישה ותסרו זנוניה מפניה ונאפופיה מבין שדיה. ה פן אפשריטנה ערמה והצגתייה פיום הולדה ושמתייה ממדבר ושתה כארץ ציה והמתייה בצמא. ו ואת בניה לא ארחם מי בני זנונים המה. ז פי ונתה אמם הבישה הורתם מי אמרה אלקה אחרי מאהבי נתני להמי וימימי צמורי ופשתי שמני ושקניי. ח לכן הנני שך את דרמך בסירי ויגדתי את דרמה ונתיבותיה לא תמצא. ט ודרמה את מאהביה ולא תשיג אתם ובקשתם ולא תמצא ואמרה אלקה ואשובה אל אישי הראשון מי טוב לי אז מעתה. י והיא לא ידעה מי אנכי נתתי לה הדגן והתירוש והיצהר וכסף הרביתי לה והב עשוי לבעל. יא לכן אשוב ולקחתי דגני בעתו ותירושי במועדי והצלתני צמורי ופשתי לכסות את ערותה. יב ועתה אגלה את נבלתה לעיני מאהביה ואיש לא יצילנה מידי. יג והשבתי כל משושה חגה ודרשה ושבתי וכל מועדה. יד והשומתי גפה ותאנתה אשר אמרה אתנה המה לי אשר נתנו לי מאהבי ושמתיים לעיר ואכלתם חית השדה. טז ופקדתי עליה את ימי הבעלים אשר תקטיר להם ותעד נזמה וחליתיה ותלך אחרי מאהביה ואתי שכתה נאם יהוה. טז (ס) לכן הנה אנכי מפתייה והלכתייה המדבר ודברתי על לבה. יז ונתתי לה את פרמיה משים ואת עמק עמור לפתח תקוה וענתה שמה מימי נעוריה וכיום עלתה מארץ מצרים. יח והיה ביום ההוא נאם יהוה תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי. יט וחסרתי את שמות הבעלים מפיה ולא יזכרו עוד בשמם. כ וברתי להם ברית ביום ההוא עם חית השדה ועם עוף השמים ורמש האדמה וקשת וחרב ומלקמה אשבור מן הארץ והשפכתיים לבטח. כא וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים. כב וארשתיך לי באמונה וידעת את יהוה. כג והיה ביום ההוא אענה נאם יהוה אענה את השמים והם יענו את הארץ. כד והארץ תענה את הדגן ואת התירוש ואת היצהר והם יענו את יזרעאל. כה וזרעתייה לי בארץ ורחמתי את לא רחמה ואמרתי ללא עמי אתה והוא יאמר אלהי

4. כז, ב - כח, א

רס"י

קיפח. קבר האריך ימים מהם על ידי שמתנשאים ברבנות הם מתים:
זכה לימנות. כדיליף לקמיה:
בימי עוזיהו יותם. סיפיה דקרא ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל:
כהן בית אל. כומר לעכו"ם:
זוכר את הרחמים. גרסינן:
כי לא אוסיף עוד ארחם. אע"ג דפורענותא הוא אידכורי הוא מידכר שם רחמים:
כי נשא אשא להם. לשון סליחה ואתמוהי מתמה ומיהו סליחה קא מידכר וסיפיה דקרא דלעיל הוא:
רבי יוחנן אמר מהכא ורחמתי וגו' ואמרתי ללא עמי עמי אתה. אותם שלא היו מעמי ידבקו בהם ויהיו לי לעם:
אפילו דור. רשעים שאביהן יקללו אל תלשינם:

אמר רבי יוחנן:

אוי לה לרבנות, שִׁמְקַבֶּרֶת אֶת בְּעֵלֶיהָ, שְׂאִין לָהּ כָּל נְבִיא וְנְבִיאָה שֶׁלֹּא קִיפַח אַרְבַּעַה מְלָכִים בְּיָמָיו, שְׂנֵאָמֵר: **"חֲזוֹן יִשְׁעִיהוּ בֶן-אֲמוּץ אֲשֶׁר חָזָה עַל-יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם, בְּיָמֵי עֲזִיָּהוּ יוֹתָם אָחִיו יְחֻזְקִיָּהוּ מֶלֶכִי יְהוּדָה"** (ישעיה א, א).

אמר רבי יוחנן:

מפני מה זכה ירבעם בן יואש מלך ישראל להמנות עם מלכי יהודה? מפני שלא קבל לשון הרע על עמוס.

מנלן דאימני?

דכתיב: **"דבר ה' אשר היה אל הושע בן בארי,**

בימי עזיהו יותם אחיו יחזקיהו מלכי יהודה, ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל" (הושע א, א).

ומנלן דלא קיבל לשון הרע?

דכתיב: **"וישלח אמציה כהן בית אל,**

אל ירבעם מלך ישראל לאמר: קשר עליך עמוס בקרב בית ישראל"⁴⁹⁵ (עמוס ז, י'), וכתוב: **"כי-כה אמר עמוס: בקרב ימות ירבעם, וישראל גלה וגלה מעל אדמתו"** (עמוס ז, יא).
 אמר: חס ושלום אמר אותו צדיק כך, ואם אמר - מה אעשה לו? שכינה אמרה לו.

אמר רבי אלעזר:

אפילו בשעת כעסו של הקדוש ברוך הוא - זוכר את הרחמים, שְׂנֵאָמֵר: **"כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל"**⁴⁹⁶ (הושע א, ו).

רבי יוסי בר רבי חנינא אמר:

מהכא: **"כי נשא אשא להם"** (הושע א, ו).

ואמר רבי אלעזר:

לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, שְׂנֵאָמֵר: **"וידעתיה לי בארץ"**⁴⁹⁷ (הושע ב, כה), כלום אדם זורע סאה - אלא להכניס כמה כורין.

ורבי יוחנן אמר:

מהכא: **"ורחמתי את לא רחמה"** (הושע ב, כה).

אמר רבי יוחנן משום **רבי שמעון בן יוחי:**

מאי דכתיב: **"אל תלשן עבד אל אדניו בן יקללך ואשמת"**, וכתוב: **"דוד אביו יקלל ואת אמו לא יברך"** (משלי ל, יא)? משום ד"אביו יקלל, ואת אמו לא יברך" - **"אל תלשן"!** אלא, אפילו דוד שאביו יקלל ואת אמו לא יברך - אל תלשן עבד אל אדוניו.

⁴⁹⁵ וישלח אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר קשר עליך עמוס בקרב בית ישראל לא תוכל הארץ להכיל את כל דבריך

⁴⁹⁶ ותהר עוד ותלך בת ואמר לו קרא שמה לא רחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשא להם

⁴⁹⁷ וידעתיה לי בארץ ורחמתי את לא רחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה והוא יאמר אלהי

רפ"י

מהושע. שנתפס על שהלשין את ישראל ואף על פי שחטאו: **צדקה עשה שפיזרן.** שלא היו יכולין לכלותם יחד: **יטפל לך תלמיד א'.** להשיבך תשובה: **גפא דרומאי.** נשבע בע"ז: **בהא נחתין ובהא סלקינן.** במחשבה זו אנן עסוקים תמיד: **הגלה אותן לבבל.** שאין כשדים אכזרים כשאר אומות: **שעמוקה כשאו.** ויפדם משם מהר כמו שהבטיחם מיד שאול אפדם: **שקרוב לשונם ללשון תורה.** ולא תשתכח תורה מהן מהר: **לבית אמון.** אברהם מאור כשדים יצא: **כסף מצרים.** שבזו ישראל בצאתם ממצרים כדכתיב (שמות יב) וינצלו את מצרים ובימי רחבעם עלה שישק מלך מצרים ונטל את כל האוצרות: **לעיניכם.** כלומר דבר פלא ראיתם שם שהעין פונה להסתכל בו:

מנלן?
מהושע.

אמר רבי אושעיא:

מאי דכתיב: **"צדקת פרזונו בישראל"**⁴⁹⁸ (שופטים ה, יא)?
צדקה עשה הקדוש ברוך הוא בישראל שפזרן לבין האומות.

והיינו דאמר ליה ההוא מינא לרבי חנינא:

אנן מעלינן מינייכו,

כתיב בכז: **"כי ששת חדשים ישב-שם יואב וכל-ישראל,**

עד-הקרית כל-זכר באדום" (מלכים א' יא, טז),

ואלו אנן - איתניכו גבן כמה שני, ולא קא עבדינן לכו מידי.

אמר לו: רצונך, יטפל לך תלמיד אחר.

נטפל ליה רבי אושעיא אמר ליה: משום דלא ידעיתו היכי תעבדו,

תכלינן כולהו - ליתנהו גבייכו!

מאי דאיכא גבייכו - קרי לכו 'מלכותא קטיעתא'!

אמר ליה: גפא דרומאי! בהא נחתין ובהא סלקינן.

תני רבי חייא:

"מאי דכתיב: 'אלהים הבין דרפה והוא ידע את מקומה'" (איוב כח, כג)?
יודע הקדוש ברוך הוא את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אבזרות אדום,
לפיכך הגלה אותם לבבל."

ואמר רבי אלעזר:

לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאו,

שנאמר: **"מיד שאול אפדם ממות אגאלם"**⁴⁹⁹ (הושע יג, יד).

רבי חנינא אמר:

מפני שקרוב לשונם ללשון תורה.

רבי יוחנן אמר:

מפני ששיגרון לבית אמון.

משל לאדם שכעס על אשתו - להיכן משגרה? לבית אמה.

והיינו דרבי אלכסנדר, דאמר:

שלשה חזרו למטעתן, אלו הן:

ישראל,

כסף מצרים,

וכתב לוחות.

ישראל - הא דאמרן.

כסף מצרים - דכתיב: **"זוהי בשנה החמישית למלך רחבעם,**

עלה שישק מלך מצרים על ירושלם"⁵⁰⁰ (מלכים א' יד, כה-כו).

כתב הלוחות - דכתיב: **"ואשברם לעיניכם"**⁵⁰¹ (דברים ט, יז),

תנא:

"לוחות נשברו, ואותיות פורחות."

⁴⁹⁸ מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו צדקות יהוה צדקת פרזונו בישראל או ירדו לשערים עם יהוה

⁴⁹⁹ מיד שאול אפדם ממות אגאלם אהי דבריה מות אהי קטבך שאול נחם יסתר מעיני

⁵⁰⁰ פה זוהי בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים על ירושלם.

זו ויקח את אצרות בית יהוה ואת אוצרות בית המלך ואת הכל לקח ויקח את כל מגני ההקב אשר עשה שלמה

⁵⁰¹ ואתפש בשני הלחת ואשלכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם

רש"י

תמרים. יש בבבל הרבה:
טירינא. סל:
כמה כי הני בזוזא. כמה מאלו
 בזוז אחד: הר המוריה ושדה
 דיצחק ובית אל דיעקב כולם
 בהר הבית התפללו:
שקראו בית. מקום מיושב:
יום יזרעאל. יום כנישיהון
 מתרגמינן וקרי ליה יום כיצירת
 בראשית:

עולא אָמר:
פחא כְּדִי שְׂיֵאכְלוּ אֶת־תְּמָרִים וְיַעֲסֶקוּ בַתּוֹרָה.

עולא איקלע לכוּמבד יתא,
 קריבו ליה טירינא דתמרי,
 אמר להו: כמה כי הני בזוזא?
 אמרו ליה: תלת בזוזא.
 אמר: מלא צנא דדובשא בזוזא, ובבלאי לא עסקי באורייתא!
 בליליא צערוהו.
 אמר: מלא צנא סמא דמותא בזוזא בכבל, ובבלאי עסקי באורייתא.

ואמר רבי אלעזר:

מאי דכתיב: **"והלכו עמים רבים ואמרו לנו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב"**⁵⁰² וגו' (ישעיה ב, ג),
"אלהי יעקב" ולא אלהי אברהם ויצחק?
 אלא, לא כאברהם, שכתוב בו: **"הר"**, שנאמר: **"אשר יאמר היום בהר ה' יראה"**⁵⁰³ (בראשית כב, ד),
 ולא כיצחק, שכתוב בו: **"שדה"**, שנאמר: **"ויצא יצחק לשוח בשדה"**⁵⁰⁴ (בראשית כד, סג),
 אלא כיעקב, שקראו: **"בית"**, שנאמר: **"ויקרא את שם המקום ההוא בית אל"**⁵⁰⁵ (בראשית כח, יט).

אמר רבי יוחנן:

גדול קבוץ גלויות כיום שנבראו בו שמים וארץ,
 שנאמר: **"ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד,**
ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל"⁵⁰⁶ (הושע ב, ב),
 וכתיב: **"ויהי ערב ויהי בקר יום אחד"**⁵⁰⁷ (בראשית א, ה).

⁵⁰² והלכו עמים רבים ואמרו לנו ונעלה אל הר יהוה אל בית אלהי יעקב וירנו מדרכיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר יהוה מירושלם
⁵⁰³ ויקרא אברהם שם המקום ההוא יהוה יראה אשר יאמר היום בהר יהוה יראה
⁵⁰⁴ ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים
⁵⁰⁵ ויקרא את שם המקום ההוא בית אל ואולם לזו שם העיר לדאשנה
⁵⁰⁶ ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל
⁵⁰⁷ ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד

5. פח, א

"יתום ששחטו עליו אפוטרופסין - יאכל במקום שהוא רוצה".

שמעתי מינה: יש בריה.

אמר רבי זירא:

"שה לבית" ⁵⁰⁸ (שמות יב, ג) - מכל מקום!

תנו רבנן:

"שה לבית" - מלמד שאדם מביא ושוחט: על ידי בנו ובתו הקטנים,
ועל ידי עבדו ושפחתו הננענים -
בין מדעתו בין שלא מדעתו,
אבל אינו שוחט: על ידי בנו ובתו הגדולים,
ועל ידי עבדו ושפחתו העברים,
ועל יד אשתו -
אלא מדעתו".

תניא אידך:

"לא ישחוט אדם: לא על ידי בנו ובתו הגדולים,
ועל ידי עבדו ושפחתו העברים,
ועל יד אשתו -
אלא מדעתו,
אבל שוחט הוא: על ידי בנו ובתו הקטנים,
ועל ידי עבדו ושפחתו הננענים,
בין מדעתו ובין שלא מדעתו,
וכולו ששחטו ושחט רבן עליהו: יוצאין בשל רבן,
ואין יוצאין בשל עצמן,
חוץ מן האשה, שיכולה למחות".

מאי שנא "אשה"?

אמר רבא:

אשה וכל דדמי לה.

הא גופא קשיא:

אמרת: "חוץ מן האשה, שיכולה למחות", טעמא דמחי,

הא לא מחי - נפקא בשל בעלה,

והא קתני רישא:

"ולא על ידי אשתו, אלא מדעתו", הא סתמא - לא נפקא!

מאי "אלא מדעתו"?

לאו דאמרי 'אין', אלא בסתמא,

לאפוקי היכא דאמור 'לא'.

והא: "כולם ששחטו ושחט רבן עליהו - יוצאין בשל רבן", דכסתמא,

וקתני: "חוץ מן האשה, מפני שיכולה למחות"!

אמר רבא:

כיון ששחטו - אין לה מיהוי גדול מזה.

רש"י

יש בריה. שהוברר שזוה נתרצה: בשעת שחיטה אילו הודיעוהו:

שה לבית. איש בעל הבית יקחנו לכל בני ביתו ואין צריך דעתו:

על ידי. בשביל שבנו ובתו הקטנים עליו לחנכן הלכך בין מדעתו דהיינו בסתמא כדמוקי לקמן בין שלא מדעתו דאמרי לא אין יכולין למחות וכן עבדו ושפחתו הכנענים על כרחם ימשכו אחריו דסמוכין עליו אבל שפחתו העברית אף על גב דלא משכחת לה אלא בקטנה דהא יוצאה בסימנין כיון דאין עליו לחנכה יכולה למחות: הי"ג תניא אידך לא ישחוט אדם לא על ידי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי עבדו ושפחתו העברים ולא על יד אשתו אלא מדעתו אבל שוחט הוא כו' חוץ מן האשה שיוצאת בשל עצמה מפני שמחאתה מחאה דקיי"ל (גיטין דף עז:). יכולה אשה שתאמר לבעלה איני נזונית משלך ואיני עושה לצורכך:

ה"ג מאי שנא אשה. כלומר מאי שנא איהי מעבדו ושפחתו העברים ובנו ובתו הגדולים:

ומשני אמר רבא אשה וכל דדמי לה. דהיינו כל הנני:

שיכולים למחות. משמע שמחאה שלהם מחאה אלמא טעמא דמחאי הא סתמא יוצאה בשל בעלה:

ה"ג לאפוקי היכא דאמור לא. אין אנו רוצין דהיינו מחאה:

⁵⁰⁸ דברו אל כל עדת ישראל לאמור בעשור להדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית

6. כח, א

כ"י

בדקפדי אהדדי. שני הבעלים ואין רוצין ליהנות זה מזה הלכך אפילו נתרצה האחד שיאכל העבד משלו אין חבירו רוצה שיהנה חלקו משל חבירו:

"עבד של שני שותפין - לא יאכל משל שניהם".

רמי ליה רב עינא סבא לרב נחמן:
תנן:

"עבד של שני שותפין - לא יאכל משל שניהן".

והתניא:

"רצה מזה אוכל, רצה מזה אוכל!"

אמר ליה:

עינא סבא ואמרי לה: פתיא אופקמא:

מיני ומינה תסתים שמעתתא,

מתניתין - בדקפדי אהדדי,

ברייתא - דלא קפדי אהדדי.

7. פח, א-ב

"מי שחציו עבד וחציו בן חורין - לא יאכל משל רבו".

"משל רבו" - הוא דלא יאכל, אכל משל עצמו - יאכל.

והא תניא:

"לא יאכל, לא משלו ולא משל רבו!"

לא קשיא:

כאן - כמשנה ראשונה, כאן - כמשנה אחרונה.

דתנן:

"מי שחציו עבד וחציו בן חורין -

עובד את רבו יום אחד, ואת עצמו יום אחד, דברי בית הלל.

בית שמאי אומרים:

פח,ב

תקנתם את רבו, ואת עצמו לא תקנתם!

לישא שפחה אינו יכול - שכבר חציו בן חורין,

לישא בת חורין אינו יכול - שעדיין חציו עבד.

יבטל? - והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה,

שנאמר: "לא תהו ברעה לשבת יצרה"⁵⁰⁹ (ישעיהו מה, יח)!

אלא, מפני תיקון העולם - כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על חצי דמיו,

וחזרו בית הלל להורות כבית שמאי" (גיטין מא, א).

רפ"י

כמשנה ראשונה. קודם שחזרו ב"ה לא יאכל משל עצמו מפני שאין חלק עבדו נמשך אחר דעתו:

כמשנה אחרונה. הואיל ובידינו לשחררו הרי הוא כבן חורין ואוכל משל עצמו:

תקנתם את רבו. שאינו מפסיד כלום מן הראוי לו:

ואת עצמו לא תקנתם. מה תהא עליו:

לישא שפחה אינו יכול. דצד חירות אסור בה דכתיב (דברים כג) לא יהיה קדש לא יסב איתתא אמה:

מתני'

שחט גדי יאכל. רבו ממנו ואע"ג דרגיל בטלה דכיון דלא פריש ליה עליה סמך:

יאכל מן הראשון. והשני ישרף: שכח מה אמר לו רבו. שפירש לו גדי או טלה וזה שכח:

וטלה שלי. ובגמרא פריך מה שקנה עבד קנה רבו ומנא ליה לדידיה:

שכח רבו מה אמר לו. וזה כבר שחט השנים:

שניהם יצאו לבית השריפה. דלא ידע הי דהאי והי דהאי ואין פסח נאכל אלא למנויו:

ופטורין מפסח שני. דשחיטה וזריקה מעלייתא היא חדא אהאי וחדא אדהאי וקמי שמיא גליא:

גמ'

והתניא אין נמנין על שני פסחים כאחד. לאכול בשעת אכילה מאי מהם שירצה דאין ברירה וכי בעי למיכל דילמא בשעת שחיטה לא הוה דעתיה עליה הלכך לא אכיל וזה שהמנה את רבו על שני פסחים ורבו סמך עליו היאך יאכל מן הראשון:

⁵⁰⁹ פי כה אמר יהוה בורא השמים הוא האלהים יצר הארץ ועשה הוא כוננה לא תהו ברעה לשבת יצרה אני יהוה ואין עוד

8. כח, ב

רש"י

מתני'

שחט גדי יאכל. רבו ממנו ואע"ג דרגיל בטלה דכיון דלא פריש ליה עליה סמך:
יאכל מן הראשון. והשני ישרף:
שכח מה אמר לו רבו. שפירש לו גדי או טלה וזה שכח:
וטלה שלי. ובגמרא פריך מה שקנה עבד קנה רבו ומנא ליה לדידיה:
שכח רבו מה אמר לו. וזה כבר שחט השנים:
שניהם יצאו לבית השריפה. דלא ידיע הי דהאי והי דהאי ואין פסח נאכל אלא למנויו:
ופטורין מפסח שני. דשחיטה וזריקה מעלייתא היא חדא אהאי וחדא אדהאי וקמי שמיא גליא:

משנה

האומר לעבדו: צא ושחוט עלי את הפסח, שחט גדי - יאכל, שחט טלה - יאכל, שחט גדי וטלה - יאכל מן הראשון. שכח מה אמר לו רבו - ביצד יעשה? ישחט טלה וגדי, ויאמר: אם גדי אמר לי רבי - גדי שלו וטלה שלי, ואם טלה אמר לי רבי - הטלה שלו וגדי שלי, שכח רבו מה אמר לו - שניהן יצאו לבית השריפה, ופטורין מלעשות פסח שני.

גמרא

פשיטא!

"שחט גדי - יאכל" - אף על גב דרגיל בטלה,
 "שחט טלה - יאכל" - אף על גב דרגיל בגדי.

9. פח, ב

רש"י

גמ'

והתניא אין נמנין על שני פסחים כאחד. לאכול בשעת אכילה מא' מהם שירצה דאין ברירה וכי בעי למיכל דילמא בשעת שחיטה לא הוה דעתיה עליה הלכך לא אכיל וזה שהמנה את רבו על שני פסחים ורבו סמך עליו היאך יאכל מן הראשון:

במלך ומלכה. שתלויין על עבדיהן ואין מקפידין על סעודתן אם גדיים אם טלאים הלכך אין כאן דין ברירה דתרווייהו ניחא ליה לפיכך יאכל מן הראשון דכיון דליכא קפידא יצא בראשון ידי חובתו ואיך בכדי נשחט: ה"ג והתניא אין נמנין על שני פסחים כאחד ומעשה במלך ומלכה כו':

שני פסחים. גדי וטלה: **לכו ושאלו את המלכה.** בקיאה וחכמה היתה:

שדעתן קלה. כדאמרן שאין מקפידין אם גדי אם טלה:

אנו לא נאכל. אם היה אחד ממנו שנשחטו עליו גדי וטלה לא יאכל לא מן הראשון ולא מן השני דכיון דקפיד לא ידיע בהי ניחא ליה:

הלטאה. אחד משמנה שרצים המטמאין במגען וביקשו לטמא שהיו סבורים שמתה:

בית המטבחים רותח או צונן. כלומר נמצאת ברותחין או בצונן:

ורחשה. ופירכסה וגבי טומאה במותם כתיב:

"שחט גדי וטלה - יאכל מן הראשון".

והא תניא:

"אין נמנין על שני פסחים נאחד"!

מתניתין - במלך ומלכה.

והתניא:

"אין נמנין על שני פסחים נאחד.

ומעשה במלך ומלכה שאמרו לעבדיהם: צאו ושחטו עלינו את הפסח, ויצאו ושחטו עליהן שני פסחים,

באו ושאלו את המלך,

אמר להם: לכו ושאלו את המלכה.

באו ושאלו מן המלכה,

אמרה להם: לכו ושאלו את רבן גמליאל.

באו ושאלו את רבן גמליאל,

אמר להם: מלכה ומלך דדעתו קלה עליהן - יאכלו מן הראשון,

אנן - לא נאכל לא מן הראשון ולא מן השני.

ושוב פעם אחת נמצאת הלטאה בבית המטבחים,

ובקשו לטמא כל הסעודה כולה,

באו ושאלו את המלך,

אמר להם: לכו ושאלו את המלכה.

באו ושאלו את המלכה,

אמרה להם: לכו ושאלו את רבן גמליאל.

באו ושאלו אותו,

אמר להם: בית המטבחים - רותח או צונן?

אמרו לו: רותח.

אמר להם: לכו והטילו עליה כוס של צונן.

הלכו והטילו עליה כוס של צונן ורחשה, וטהר רבן גמליאל כל הסעודה כולה.

נמצא מלך תלוי במלכה,

ונמצאת מלכה תלויה ברבן גמליאל,

נמצאת כל הסעודה תלויה ברבן גמליאל.

10. כח, ב

רפ"י

בתקנתא דרביה. שאין לו תקנה אחרת דהא לא מצוי למימר גדי שלי וטלה שלמים ואם טלה אמר לי רבי טלה שלי וגדי שלמים כדמפרש לקמן (שממעט באכילתו דקא אכיל לתרווייהו באותו הלילה משום ספק פסח וחד מינייהו שלמים הוא):

"שכח מה שאמר לו רבו - כיצד יעשה?
ישחט טלה וגדי, ויאמר: אם גדי אמר לי רבי - גדי שלו וטלה שלי,
ואם טלה אמר לי רבי - הטלה שלו וגדי שלי".

"שלי"?

מה שקנה עבד - קנה רבו!

אמר אבי:

הולך אצל רועה הרגיל רבו אצלו, הניחא ליה בתקנתא דרביה,
ומקני ליה חד מינייהו על מנת שאין לרבו רשות בו.

11. פח, ב

"שכח רבו מה שאמר לו - שניהו יצאו לבית השריפה, ופטורין מלעשות פסח שני".

אמר אביי:

לא שנו אלא ששכח אחר זריקה,

דבעידנא דאזריק דם הוה חזי לאכילה,

אבל שכח לפני זריקה, דכי אזריק דם לא הוה חזי לאכילה - חייבין לעשות בפסח שני.

איכא דמתני לה אברייתא:

"חמשה שנתערבו עורות פסחיהו זה בזה,

ונמצאת יבלת באחד מהן - כולן יוצאין לבית השריפה,

ופטורין מלעשות פסח שני".

אמר אביי:

לא שנו אלא שנתערבו לאחר זריקה,

דבעידנא דאזריק דם מיהא הוה חזי לאכילה,

אבל נתערבו לפני זריקה - חייבין לעשות פסח שני.

מאן דמתני אמתניתין - כל שכן אברייתא,

מאן דמתני אברייתא, אבל אמתניתין - לא,

כיון דכשרין נינהו, דאי אידבר הוי חזי לאכילה, קמי שמיא גליא.

רש"י

לא שנו. דנפטרו מפסח שני אלא ששכח רבו לאחר זריקת שני הדמים מה אמר לו אבל בשעת זריקה עדיין הוא זכור והיה אפשר לברר איזה של רב ואיזה של עבד דכי אזודריק דם לשם אכילה אזודריק דהא ידיעי מנוייו דידיה:

[חייבין. דכי אזודריק לא לאכילת בשר אזודריק דהא לא ידיעי מנוייו דידיה]:
יבלת. מום לפסול:

באחד מהם. באחד העורות ואין ידוע מאיזה פסח היה עור זה ואותו הפסח פסול הוא: ופטורין מפסח שני. ולקמן פריך והא איכא חד דלא נפק: אמר אביי לא שנו. דפטורין: הוי חזי. ארבעה הכשירין לאכילה הלכך הארבעה יצאו והחמישי פטור משום דלא ידע מנו דלייתי ולא אפשר לאיתויי חולין לעזרה כדלקמיה:

חייבין. כולן שאין כאן כשר שלא נזרק הדם לאכילת בשר: מאן דמתני. להא לא שנו דאביי אמתניתין שאעי"פ שניהן כשירין אלא שאין מנויו ניכרין קאמר דאם היה הספק בשעת זריקה חייבין בפסח שני כ"ש אברייתא דספק פסול מום יש בכולן ולא נראית זריקה שלהן: קמי שמיא גליא. איזה בעלים של כל אחד והדם ניתן לזריקה שהרי אין כאן פסול קרבן ואעי"פ שאסור לאוכלו:

12. כח, ב - פט, א

רש"י

ה"ג אמר מר פטורין מלעשות פסח שני כו'. ואברייטא קאי: קא מיייתי חולין לעזרה. הארבעה שכבר יצאו: שלא למנויו. שאלו שכבר יצאו אין מנינם כלום: משום דאיכא חזה ושוק. משלמים שצריך לינתן לכהן וא"א לתת דהא כל חד וחד שמא האי הוי פסח ונמצא מאכילו לכהן שלא נמנה עליו: וניתי כל חד וחד. מינייהו חד כהן ונמנה אפסחו: הי"ג וניתי כולהו חמשה חד כהן דלא עבד פסח ונמניה בהדי כל חד וחד. דממה נפשך איכא חד דקא נפק ביה ויאכל חזה ושוק של כולם: דקא ממעט באכילה דשלמים. בזמן אכילתו שאוכל את כולם ליום ולילה ושורף את הנותר ואם שלמים הוא עדיין אינו נותר ונמצא שורף קדשים כשרים: וניתי במותר הפסח. מתחלתו יתנה עליו אם שלי תם היה זה יהיה מותר הפסח שהוא קרב שלמים והוא כפסח שנאכל ליום ולילה והכי תניא בתוספתא דזבחים בפי' (הפסח שנתערב) ומשני אין מפרישין קרבן מתחלה לשם נותר שהיאך יכול להיות מותר הפסח והרי שם פסח לא חל עליו מעולם שהרי זה כבר יצא: ונטרחו וניתי במותר הפסח. יבקשו אנשים שנתותרו להם פסח חי או מעות פסח ויקחו מהן בהמות ויתנה כל אחד על שלו אם שלי בעל מום היה הרי זה פסח ואם לאו הרי הוא כמות שהוא מותר הפסח לשלמים ונאכל ליום ולילה: בעי סמיכה. וא"א לסמוך על זה שמא פסח הוא וקא עביד עבודה בקדשים: קרבן נשים. לא בעי סמיכה:

אמר מר:

"ופטורין מלעשות פסח שני".

והא איכא חד דלא נפיק!

משום דלא איפשר.

היכי ליעביד?

ליתי כל חד וחד פסח - קא מיייתי חולין לעזרה, דארבעה מינייהו עבדי להו!
ליתי כולהו חד פסח - נמצא פסח נאכל שלא למנויו!

האי מאי?

ניתי כל חד מינייהו פסחו, וניתני ונימא:

אי דידי בעל מום - האי דאייתי השתא ניהוי פסח,
ואי דידי תם - האי דאייתי השתא ניהוי שלמים!

לא אפשר,

פט, א משום דאיכא חזה ושוק דכהנים הוא דאכלי ליה.

וניתי כל חד וחד כהן בהדיה!

האי כהן - היכי דמי?

אי דעביד פסח - דילמא האי פסח הוא, ונמצא פסח נאכל שלא למנויו!
ואי דלא עביד פסח - דילמא שלמים הוא, ולא עביד פסח!

וניתי כל חמשה חד כהן דלא עבד פסח,

ונימני עלויה הני חמשה פסחים,

דממה נפשך: איכא חד דלא עביד פסח, וקא נפקי ביה!

אלא, משום דקא ממעט באכילת שלמים,

דאילו פסח - ליום ולילה,

ואילו שלמים - לשני ימים ולילה אחד.

וניתי מותר הפסח, ונימא:

אי דידי בעל מום - האי דאייתי השתא ניהוי פסח,

אי דידי תם הוא - ניהוי האי דאייתי השתא שלמים,

דמותר הפסח - נאכל ליום ולילה אחד!

וכי מפרישין תחלה למותרות?

ונטרחו ונייתי מותר הפסח!

אלא, משום סמיכה,

דאילו פסח - לא בעי סמיכה,

ואילו מותר - בעי סמיכה.

הא תינח - קרבן אנשים, קרבן נשים - מאי איכא למימר?

אלא, משום מתנות,

דאילו פסח - מתנה אחת,

ואילו שלמים - שתיים שהן ארבע'.

רס"י

פסח בשפיכה. בנחת מן המזרק לקיר המזבח כנגד היסוד דנפקא לן מתן דם דפסח מודם זבחיך ישפך במסכת זבחים בפי ב"ש (דף לז:). ובשלמים כתיבא זריקה שזורק למרחוק מן המזרק למזבח ואין מתן אצבע אלא בחטאת דכתיב בה באצבעו אבל בכל שאר קרבנות וזרקו כתיב וזורק כנגד הקרן עד שהדם ניתן לקיר מערבי וקיר דרומי:
לכתחלה נמי. בתמיה:

מאי נפקא מינה?

והא תנן:

"כל הניתניו על מזבח החיצון שנתנו במתן אחת - כפר" (זבחים לו:)!

אלא, משום דאילו פסח - בשפיכה,

ואילו שלמים - בזריקה.

מאי נפקא מינה?

והא תנא:

"כל הניתניו בזריקה שנתנו בשפיכה - יצא!"

אימר דקא אמרין: דאי עבד,

לכתחלה - נמי?!

13. פט, א

רפ"י

מתני'

על מי שיעלה. משמע שאינו ממנה עליו אלא הראשון: ומזכה את אחיו עמו. בגמרא מפרש היכי מתמני ומתרץ דאמנינהו אבוהון מעיקרא וכדי לזרזן קאמר שיזדרז כל אחד להיות ראשון ויהיה הוא ראש לאחיו שיזכו על ידו וכך הודיעם:

גמ'

ש"מ יש ברירה. קס"ד דלא אימנו אלא חד כדי לזרזן. וכולן אימנו עליו בין ראשון בין אחרון:
תניא נמי הכי. דמשום זריזות נקט:

משנה

האומר לבניו: הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים, בין שהבנים הראשון ראשו ורובו - זכה בחלקו, ומזכה את אחיו עמו.

גמרא

שמע מינה: יש ברירה.

אמר רבי יוחנן:

כדי לזרזן במצות קאמר.

דיקא נמי, דקתני: "ומזכה אחיו עמו",

אי אמרת בשלמא: דאמנינהו מעיקרא - שפיר,

אלא אי אמרת: דלא אמנינהו מעיקרא - לכתר דשחיט מי קא מתמנו?!

והא תנן:

"נמניו ומושכין ידיהו ממנו עד שישחט" (פט.).!

שמע מינה.

תניא נמי הכי:

"מעשה וקדמו בנות לבנים,

ונמצא: בנות - זריזות,

ובנים שפלים".

14. פט, א

רש"י

מתני'
נמנין. הרוצה לימנות:
ונמשכין. הרוצה לימשך:
עד שישחט. אבל משנשחט אין
 נמנין עליו ואין מושכין הימנו
 אפי' לר"ש דפליג ואמר עד
 שיזרק הא מוקים דלימשך הוא
 דפליג אבל בלימנות מודה: גמ'
 דאף על גב דנמנין עליו חבורה
 [זו חוזרין ונמנין עליו חבורה]
 אחרת. כל חבורה שלימה
 שנימנו על פסח אחד ימשכו
 כולן ידיהן הימנו ודלא כר'
 יהודה דאמר לקמן בפ' מי
 שהיה טמא (דף צט.) ובלבד
 שיהיה א' מבני חבורה ראשונה
 קיים עליו:

משנה

לעולם נמנין עליו - עד שיהיה בו כזית לכל אחד ואחד.

נמנין ומושכין את ידיהן ממנו - עד שישחט.

דבי שמעון אומר:

עד שיזרק את הדם.

גמרא

מאי קא משמע לן?

הא קא משמע לן:

דאף על גב דאימני עליו חבורה זו - חוזרת,

ונמנין עליו חבורה אחרת.

15. פט, א

רפ"י

מחלוקת לימשך. בההיא קאמר ר"ש עד שיזרק: אם ימעט הבית. אם באו לימעט ולימשך מהיות משה בעוד היותו לשה יתמעטו: מחייתה. בעודו בחיים: מהווייתה. קודם גמר עבודתו:

"נמנין ומושבין את ידיהן - עד שישחט. רבי שמעון אומר: עד שיזרק את הדם."

אמר אבי:

מחלוקת - לימשך,

דרבנן סברי: "מהיות משה"⁵¹⁰ (שמות יב, ד) - מחייתה דשה,

ורבי שמעון סבר: מהווייתה דשה.

אבל לימנות - דברי הכל עד שישחט,

דאמר קרא: "במקסת נפשת", וקדר: "תכסו".

תניא נמי הכי:

"נמנין ומושבין את ידיהן ממנו - עד שישחט.

רבי שמעון אומר:

נמנין - עד שישחט, ומושבין - עד שיזרק הדם."

⁵¹⁰ ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושבנו הקרב אל ביתו במקסת נפשת איש לפי אכלו תכסו על השח

16. פט, ב

רפ"י

פט, ב משנה

הממנה עמו אחר בחלקו - רשאי בני חבורה ליתן לו את שלו, והוא - אוכל משלו, והו - אוכליו משלהו.

גמרא

איבעיא להו:

בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות - מהו שיאמרו לו: טול חלקך וצא?

מי אמרינן: מצוי אמר להו: הא קבילתון,

או דילמא, מצו למימר ליה: כי קבילין - לתיקוני זביחה, אדעתא דאכלת טפי מינן - לא קבילינך?

תא שמע:

"הממנה אחרים עמו על חלקו - רשאי בני חבורה ליתן לו את שלו, והוא אוכל את שלו, והו אוכליו את שלהו".

מאי טעמא?

לאו, משום דהוי ליה כ'ידים של אחד מהן יפות'.

ואי סלקא דעתך: 'ידיו יפות - מצוי אמר להו: קבילתון' - ניהוי האי כידיו יפות!

אמרי: לא, דעות שאני,

דאי נמי תרוייהו כחד מבני חבורה הוא דאכלי - מצוי אמרי ליה דלא ניהא לן אינש נוכרא גבן.

תא שמע:

"השמש שאכל בזית בשר בצד התנור,

אם היה פקח - ממלא כריסו ממנו.

אם רצו בני חבורה לעשות טובה עמו - באין ויושבין בצדו ואוכלין,

דברי רבי יהודה".

"רצו" - אין,

לא רצו - לא.

ואמאי? נימא להו: הא קבילתון!

שאני התם,

דאמרי ליה: כי קבילינך - אדעתא דנטרחד קמון,

למטרח לן לדידך - לא קבילינך.

תא שמע:

"בני חבורה שהיה ידיו של אחד מהן יפות - רשאי לומר: טול חלקך וצא.

ולא עוד, אלא אפילו חמשה ועשו סיבולת - רשאי לומר לו: טול חלקך וצא".

שמע מינה.

מאי "ולא עוד"?

לא מיבעיא קאמר,

לא מבעיא פסח - דמצוי אמרי ליה: כי קבילינך לתיקוני זביחה,

אלא אפילו סיבולת נמי, דצוותא בעלמא הוא - רשאי לומר לו: טול חלקך וצא.

איכא דאמרי:

הא לא איבעיא לן,

מתני'
הממנה אחרים על פסחו. אי מבני חבורה שהמנה אחרים עמו על חלקו בלא דעת חבורה: **רשאינן**. לומר לו טול חלקך וצא ואכול אתה וחבורתך את חלקך דאית ליה להאי תנא פסח נאכל בב' חבורות:

גמ'
ידיו יפות. לישנא מעליא ממהר לאכול הרבה:
קבילתון. קבלתוני עליכם לאכול בכל כחי בדמים הללו:
לתקוני זביחה. שלא יהא נותר ושיערנוך למאכל שאר בני אדם:

לאו משום דהוה ליה כו'. שיהו עמו אוכלין:

דעות שאני. אין בני חבורה מרוצין להיות כל אלו הדעות בחבורתם שמא יעכבו עליהם הסעודה ולא משום אכילה יתירתא אלא אפילו לא אכלי כולהו אלא כחד גברא מצו מעכבי עליה:

ממלא כריסו ממנו. כדאמרי בכיצד צולין (לעיל דף פו.). שאין האוכל אוכל בשתי מקומות:

לא רצו לא. אלמא משום טירחא הדרי ביה הכא נמי משום פסידא הדרי ביה לאטרחינן לדידך לא קבילינך. אבל ידיו יפות מדלא בדקו אחריו ש"מ בכל מאכלו קיבלו עליהן:

סיבולת. תערובת סעודה של כל ימות השנה:

מאי ולא עוד. מאי אולמיה הא מהא:

לתקוני זביחה. כמדת איש אחד:

דלצוותא. ואיכא למימר משום צוותא קבליה עליה בכל מאכלו:

רש"י

רש"י
רש"י **ליחלק**. לחלק פסח
 ביניהן לכל אי חלק המגיעו:
או אין רש"י לחלק. אלא
 אוכלין כאחד ונותנין המנות
 לפניהם כשאר סעודות:
ש"מ. אין רש"י לחלק:
כל הני תיובתא. הממנה אחרים
 והשמש:
איתביה בני חבורה. מרישיה
 דקתני טול חלקך ושני ליה
 בההיא משום דלתקוני זביחה
 קבליה וכמדת איש אחד אבל
 אנא צוותא קבילת עלך וניחא
 עלך צוותי לקבולי עלך בכל
 סעודתי ועל חגיגתי. חגיגת י"ד
 שאף היא באה לכל המנויין:

אלא הכי הוא דאיבעיא לן:
 בני חבורה - רש"י לחלק או אין רש"י לחלק?

תא שמע:

**"בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות -
 רש"י לומר לו: טול חלקך וצא"**.

"ידיו יפות" - אין,

אין ידיו יפות - לא!

שמע מינה.

**רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עריכו ריפתא בהדי הדדי,
 אדאכיל רב הונא בריה דרב יהושע חדא - אכיל רב פפא ארבע.**

אמר ליה: פלג לי.

אמר ליה: קבילתון.

איתביה כל הני תיובתא, ושני כדשנין.

איתביה: **"בני חבורה ..."**.

אמר ליה: התיב - דאמרי ליה: כי קבלינך לתיקוני זביחה.

איתביה: **"סיבולת"** - פלג ליה.

אזל עריב בהדי רבינא,

אדאכיל רב הונא בריה דרב יהושע חדא - אכיל רבינא תמניא.

אמר: **'מאה פפי, ולא חדא רבינא'**.

17. פט, ב - צ, א

רפ"י

מעות שבידו. שלקח מן הנמנין הללו :
חולין. כדמפרש טעמא לקמיה שאף על פי שהנמנה כבר הקדיש מעותיו לכך והממנה כבר הקדיש פסחו מתחללין המעות על הפסח וטעמא מפרש :
המוכר עולתו. להתכפר בה אחר לא עשה כלום ואין העולה קריבה אלא לשם בעלים הראשונים :
ומעות כל שהן. כל מה שקיבל מן העולה והשלמים ואפילו יותר על כדי דמיהן יפלו המעות לנדבת ציבור לשופרות שהיו במקדש שהיו מקריבין מהן עולות לקיץ המזבח ולקמיה פריך מאחר דלא עשה ולא כלום אמאי יפלו דמיהן לנדבה :

אמר רבא קנסא. קנסו רבין לקונה דלא ליכני זימנא אחריתי עולה ושלמים דאחר ואיהו הוא דאפסיד אנפשיה דלא הוה ליה למיקני כפרת אחרים וכי האי גוונא נמי אמרי אינשי לאו עכברא גב אלא חורא גב כלומר המוכר לא פשע אלא הקונה הלכך מעותיו נדבה :

אף על גב דשויא ארבעה ויהבו ליה ה'. לא אמר אישתכח דמתנה בעלמא הוא דיהב ליה ולא לינסיה :

אפשר ידעין כו'. והלואי שיהו יודעין טעם זה ויודיענו :

היאך. מעות הקדש חל על טלה הקדש אחר לצאת הקדש של מעות לחולין מי הוציאן למעות (של חולין) אילו היה נותן בבהמת חולין היתה נתפסת בקדושת המעות והן יצאו לחולין אבל עכשיו מה נתפס תחתיהם שיצאו הם לחולין והא ליכא למימר במעות שלא הוקדשו עסקינן דאם כן מאי למימרא :

אמר אביי אי לאו דאוקמא ר' אושעיא. להא דתנן לקמן דאתנן חל על המוקדשים בממנה לזונה על פסחו באתננה ואע"ג דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו הכא אמרינן דאתנן חל עליו :

ורבי היא. דאית ליה פסח ממון בעלים הוא דאמר לקמן אף מכדי מקח שאם ימטעו לו מעות לבעל הפסח ילקח חלוק וטלית ממנה אחרים עמו על פסחו ונוטל מהן מעות ועושה צרכיו אלמא שלו הוא ויכול לאוסרו אי לאו דאוקמא רבי אושעיא במסכת תמורה לההיא כדפרישית אנא הייתי מוקי לה ההיא דאתנן בקדשים קלים שנתן לה שלמים באתננה ויש בידו לאוסרן ורבי יוסי הגלילי היא דאמר בפרק קמא דבייק (דף יב:) קדשים קלים ממון בעלים הם והאי מתניתא דלעיל דקתני מעות חולין הוה מוקמינא כרבי והוה אמינא דהא דשרי רבי לעשות צרכיו במעות לאו משום דפסח אית ביה שיר בקדושתו ליתפס קדושת המעות בחולין שבו אלא משום דזה שמפריש המעות שייר בקדושתו לתתם מתת חולין לבעל הפסח והא ליכא לאוקמי כר' יוסי דהא קתני בשלמים לא עשה כלום וההיא דאתנן כר' ובפסח לא הייתי מוקי לה דלא הוה סלקא דעתאי דפסח לרבי ממון בעלים הוא שיהא בידו לאוסרו :

דלא משייר איניש. בקדושת הגוף דבהמה וטעמא דרבי דאמר אף מכדי מקח משום דבמעות משייר איניש לתתם מתת חולין בחזקת חולין ומעיקרא אדעתא דהכי אפרשינהו ומשום הכי חולין הם דזה שהפריש לפסחו ואחר כך הימנה אחרים עמו מתנה בעלמא הוא דיהיב להו והנך יהבו ליה ממעות חולין מתנה והממנה זונה מתנה הוא שאין בידו למוכרו ואין אתנן חל עליו :

והשתא דאוקמא ר' אושעיא להווא בממנה זונה על פסחו. אלמא קא סבר ר' אושעיא פסח גופיה לר' ממון בעלים ושמעין מינה דאפי' בפסח משייר איניש כל שכן מעות וכ"ש דמציען לאוקמא להך דקתני מעות שבידו חולין כרבי דהא פסח חולין הוא ויכול למוכרו ומעות של אותן אחרים חולין הוה וליכא לאקשווי היאך הקדש חל על הקדש לצאת לחולין :

הרי אלו מותרין. כדיליף לקמן :
עופות. תורים ובני יונה שאינן מוקדשין :
שהמום פוסל בהם. אף משהוקדשו אין אתנן חל עליהם כדיליף לקמן :

תנו רבנן:

"הממנה אחרים עמו על פסחו,

ועל חגיגתו,

מעות שבידו - חולין.

והמוכר עולתו ושלמיו - לא עשה ולא כלום.

ומעות כל שהן - יפלו לנדבה."

וכי מאחר ד"לא עשה ולא כלום" - מעות, אמאי "יפלו לנדבה"?

אמר רבא:

קנסא.

ומאי "כל שהן"?

אף על גב דלא הוו שווי אלא ארבעה, ויהבו ליה חמשה, אפילו ביהיא יתירא - נמי קנסוהו רבנן.

אמר עולא ואיתימא רבי אושעיא:

אפשר ידעי חברין בבליאי טעמא דהאי מילתא:

זה הפריש טלה לפסחו,

וזה הפריש מעות לפסחו - היאך הקדש חל על הקדש,

דקתני: "מעות שבידו - חולין"?

אמר אביי:

צ,א

אי לאו דאוקמיה רבי אושעיא לההיא בממנה זונה על פסחו ורבי היא, הוה מוקמינא לה לההיא בקדשים קלים, ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר:

קדשים קלים - ממון בעלים הוא,

אבל בפסח - לא משייר איניש,

במעות - ודאי משייר איניש,

דמעיקרא כי מפריש להו אדעתא דהכי מפריש להו,

והא - רבי היא,

ומשום הכי: "מעות שבידו - חולין", דבמעות ודאי משייר איניש.

וההיא דקא מוקי לה רבי אושעיא כרבי - לא מוקמינא ליה אנא כרבי,

דבפסח לא משייר איניש.

והא - ליכא לאוקמי כרבי יוסי,

דהא תני בה: "והמוכר עולתו ושלמיו - לא עשה ולא כלום".

והשתא דאוקמיה רבי אושעיא לההיא בממנה זונה על פסחו, ורבי היא,

שמע מינה:

דסבירא ליה: אפילו בפסחו משייר איניש.

מאי היא דרבי אושעיא?

דתנן:

"נתן לה מוקדשין באתננה - הרי אלו מותרין.

עופות וחולין - הרי אלו אסורין.

שהיה בדין:

ומה אם מוקדשים, שהמום פוסל בהן - אין אתנן ומחיר חל עליהן,

עופות, שאין המום פוסל בהן - אינו דין שאין אתנן ומחיר חל עליהן?!"

תלמוד לומר: "לכל נדר"⁵¹¹ (דברים כג, יט) - לרבות את העופות (תמורה ל:).

רש"י

עופות. חולין שמום אין פוסל בהן מלהקדישם דלא נאמר תמות וזכרות בעופות אינו דין כו':
קל וחומר למוקדשין מעתה. שיחול אתנן עליהן:
אלא טעמא כו'. פירכא הוא: **ואם ימעט הבית וגו'.** אם יהיו מעות מועטין לבעל הפסח מהיות משה שאין לו במה לקנות לצורכי הפסח ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו יקח מעות משכנו וימננו על פסחו ויקח מן המעות מה שהוא צריך לפסח:
מכדי אכילה. אם יחסר לו מעות שאין לו במה ליקח צורכי אכילת הפסח כגון עצים לצלותו רשאי הוא למוכרו:
ולא מכדי מקח. שאם אין לו מעות לסחורה אינו רשאי למכור פסחו לכך:
כו' לא פליגי. דיכול להימנות אחרים ליקח במעות עצים: **החיהו לשה.** עשה צורכי הפסח מן המעות:
ולאביי דאמר. לעיל אליבא דרבי בפסח לא משייר איניש הא קתני שעל מנת כו' אלמא פסח גופיה ממון בעלים הוא: **אימא מעות פסחיהן.** זה שנתמנה עמו לפסחו ונתן לו מעותיו חולין היו ונתן לו במתנה ומשום הכי יכול ליקח בהן טלית ונתן לו חלק של פסחו במתנה ומעותיו חולין הן שעל מנת כן הקדישן שאם רצה ליתנם במתנה יתנם:

"קל וחומר למוקדשין מעתה:

מה עופות, שאין המום פוסל בהן - אתנן ומחיר חל עליהן, מוקדשין, שהמום פוסל בהן - אינו דין שאתנן ומחיר חל עליהן? תלמוד לומר: "לכל נדר" - פרט לנדור."

אלא, טעמא דכתב רחמנא: "נדר",

הא לאו הכי, הוה אמינא: מוקדשים - חל איסור אתנן עליהן, והא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו!

אמר רבי אושעיא:

בממנה זונה על פסחו, ורבי היא.

מאי רבי?

דתניא:

"אם ימעט הבית מהיות משה"⁵¹² (שמות יב, ד) - החיהו משה, מכדי אכילה, ולא מכדי מקח.

רבי אומר:

אף מכדי מקח,

שאם אין לו - ממנה אחר עמו: על פסחו,

ועל חגיגתו,

ומעות שבידו חולין,

שעל מנת כן הקדישו ישראל את פסחיהן."

רבה ורבי זירא,

חד אמר:

בעצים לצלייתו - כולי עלמא לא פליגי,

דכיון דתקנתא דפסח הוא, כגופא דפסח דמי.

כי פליגי - במצה ומרור,

רבנן סברי: הא אכילה אחריתי היא,

ורבי סבר: כיון דהקשירו דפסח הוא, כגופא דפסח דמי.

וחד אמר:

במצה ומרור נמי - כולי עלמא לא פליגי,

דכתיב: "על מצות ומרדים יאכלהו"⁵¹³ (שמות יב, ח),

דכיון דמקשירין דפסח נינהו, כפסח דמי.

כי פליגי - ליקח בו חלוקה, ליקח בו טלית,

רבנן סברי: "מהיות משה" אמר רחמנא - החיהו לשה,

ורבי סבר: החיהו עצמד משה.

ולאביי דאמר:

אי לאו דאוקמה רבי אושעיא ליה היא בממנה זונה על פסחו, ורבי היא,

הוי מוקמינן לה בקדשים קלים ואלבא דרבי יוסי הגלילי, דאמר: קדשים קלים - ממון בעלים הוא,

אבל בפסח - לא משייר איניש,

הא קתני בהדיא: "שעל מנת כן הקדישו ישראל את פסחיהן"!

אימא: "שעל מנת כן הקדישו ישראל מעות פסחיהן".

⁵¹¹ לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית יהוה אלהיך לכל נדר מי תועבת יהוה אלהיך גם שניהם
⁵¹² ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו במקסת נפשתי איש לפי אכלו תכסו על השח
⁵¹³ ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרדים יאכלהו

18. צ, א-ב

רפ"י

מתני'

זב שראה שתי ראיות. שטומאתו טומאת שבעה ואינו טעון קרבן:

שוחטין עליו בשביעי. ואע"פ שלא העריב שמשו דהא חזי למיכל לאורתא:

ראה שלש. דלא חזי למיכל עד דמייתי כפרה:

שוחטין עליו. אם חל שמיני שלו בערב הפסח ואפילו לא הביא כפרתו ומביאה לאחר מיכן דמחוסר כפורים דחי עשה דהשלמה כדאמרן בתמיד נשחט (דף נט.):

שומרת יום כנגד יום. הרואה יום אחד בתוך אחד עשר ימים שבין נדה לנדה דבעיא לספור יום המחרת שוחטין עליה ביום ספירה דכיון שספרה מקצת היום מותרת לטבול ואף על פי שמחוסרת הערב שמש שוחטין עליה:

והזבה. שראתה שלשה רצופים בתוך אחד עשר יום וצריכה לספור שבעה נקיים ולהביא קרבן שוחטין עליה בשמיני ותביא כפרתה קודם שתחשך ותאכל:

גמ'

ואין שוחטין וזרקין על טמא שרץ. ואע"פ שבידו לטבול היום וטעמא מפרש לקמיה:

פשע. ולא טביל:

משם. מן העזרה:

שבשופרות. שופר היה שם שכתוב עליו קינן ואשה שיש עליה לידה וכן כל מחוסרי כפרה מביאין מעות ונותנין לתוכו ודמי הקינן קצובין היו ואוכלים בקדש לערב וסומכין על חזקת בית דין של כהנים שאין עומדין משם עד שיכלו כל מעות אותו שופר כדי שלא יאכלו מחוסרי כפרה בקדשים:

מחוסרי כפרה. זב וזבה ומצורעת ויולדת:

ופרכין ורב דאמר. שמא פשע אלמא מדאורייתא מיחזא חזי טמא שרץ לשחוט עליו ומשום דילמא פשע גזרו ביה רבנן: **והאמר רב.** בכיצד צולקין היו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין מטמאים אחד מהן בשרץ להכריע רוב ציבור לטומאה ואי מדאורייתא חזי היאך הוא מכריעם לטומאה דהיינו טמא שרץ דחזי למטבל:

משנה

זב: שראה שתי ראיות - שוחטין עליו בשביעי, ראה שלש - שוחטין עליו בשמיני שלו.

שומרת יום כנגד יום - שוחטין עליה בשני שלה, ראתה שני ימים - שוחטין עליה בשלישי, והזבה - שוחטין עליה בשמיני.

גמרא

אמר רב יהודה אמר רב:

שוחטין וזרקין על טבול יום ומחוסר כפורים, ואין שוחטין וזרקין על טמא שרץ.

צ,ב

ועולא אמר:

אף שוחטין וזרקין על טמא שרץ.

לרב,

**מאי שנא טבול יום? דחזי לאורתא?!
טמא שרץ - נמי חזי לאורתא!**

מחוסר טבילה.

טבול יום - נמי מחוסר הערב שמש!

שמנשא ממילא ערבא.

מחוסר כפורים נמי, הא מחוסר כפרה!

שקינו בידו.

טמא שרץ נמי, הרי מקוה לפניו!

דילמא פשע.

אי הכי,

מחוסר כפורים - נמי דילמא פשע!

כגון דמסרינהו לבית דין,

וכדרב שמעיה,

דאמר: חזקה אין בית דין של כהנים עומדין משם עד שיכלו מעות שבשופרות.

ולרב,

מדאורייתא מיחזא חזי, ורבנן הוא דגזרו ביה,

אלמא אמר רב: מטמאין אחד מהם בשרץ!

אלא, לרב מדאורייתא נמי לא חזי,

דכתיב: "איש איש כי יהיה טמא לנפש"⁵¹⁴ (במדבר ט, טי).

מי לא עסקינן שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח?!

דהיינו טומאת שרץ, ואמר רחמנא: נידחי.

⁵¹⁴ ט וידבר יהוה אל משה לאמר. י דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך חזקה לכם או לדלתכם ועשה פסח ליהוה

רש"י

וממאי דהכי. דילמא מדכתיב טמא לנפש ולא כתיב טמא שרץ שמע מינה טמא מת שאינו ראוי לערב קאמר:

סבר לה כרבי יצחק דאמר. בספרי אותן אנשים שבפסח מדבר שהיו טמאין לנפש אדם טמאי מת מצוה היו שחל שביעי כו':

מאי לאו דלא טביל. וקשיא לרב:

הא קא משמע לן דאף על גב דמחוסר הערב שמש דשימשא ממילא ערבא. ולא הוי כמחוסר מעשה:

הכי נמי מסתברא. דאטבול קאי מדאצטריך למיתנא סיפא דשוחטין על מחוסר כפורים אי אמרת בשלמא רישא לא אשמעי [אלא] טבול יום איצטריך למיתנא סיפא לאשמעי דשוחטין על מחוסר כפורים ס"ד אמינא האי מחוסר מעשה חשיב ליה קא משמע לן דשרי ובמסרו לב"ד של כהנים כדאמרן:

אלא אי אמרת כו' יש בידו לתקן. לטבול אבל מחוסר כפרה אין בידו לתקן אלא ביד כהן:

וכי תימא: ממאי דהכי?

סבר לה כרבי יצחק, דאמר: טמאי מת מצוה היו שחל שביעי שלקו להיות בערב הפסח, שנאמר: **"ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא"**⁵¹⁵ (במדבר ט, ו), **"ביום ההוא"** - הוא דאינו יכולין לעשות, אבל למחר - יכולין לעשות, ואמר רחמנא: נדחו.

תנן:

"זב שרצה שתי ראיות - שוחטין עליו בשביעי".

מאי לאו, דלא טביל, ושמע מינה: שוחטין וזרקין על טמא שרץ!

לא, דטביל.

אי טביל, מאי קא משמע לן?

הא קא משמע לן:

דאף על גב דמחוסר הערב השמש, קמשמע לן: דשמשא ממילא ערבא.

הכי נמי מסתברא,

מדקתני סיפא: **"רצה שלש ראיות - שוחטין עליו בשמיני"**.

אי אמרת בשלמא: **"זב שרצה שתי ראיות - שוחטין עליו בשביעי"**, דטביל - איצטריך, סלקא דעתך אמינא: רצה שתי ראיות בשביעי - הוא דלא מחוסר מעשה, אבל רצה שלש בשמיני, דמחוסר מעשה מחוסר כפרה - לא, קא משמע לן: דאף על גב דמחוסר כפרה - שוחטין וזרקין עילויה.

אלא אי אמרת: **"רצה שתי ראיות בשביעי"**, דלא טביל, **"רצה שלש בשמיני"** - למה לי? השתא יש לומר: רצה שתי ראיות בשביעי, דלא טביל, דטמא מעליא הוא - שחטין וזרקין עילויה, רצה שלש בשמיני, דטביל ליה בשביעי, דקלישא טומאה - לא כל שכן דשחטין וזרקין עילויה!?! אלא לאו, שמע מינה: רצה שתי ראיות בשביעי, דשחטין עילויה - דטביל.

לא, לעולם אימא לך: דלא טביל, ואיצטריך,

סלקא דעתך אמינא:

בשביעי - הוא דבידו לתקן,

אבל בשמיני - דאין בידו להקריב קרבן - אימא פשעי ביה כהנים.

קא משמע לן: כדרב שמעיה.

⁵¹⁵ ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא

19. צ, ב

כ"י

זבה טבילתה ביום שביעי.
 דכתיב (ויקרא טו) וספרה לה
 שבעת ימים ואחר תטהר אחר
 מעשה תטהר כיון דסיימה לה
 ספירה תטהר ובתחלת היום
 עבדה לה ספירה אבל נדה
 דאורייתא שאינה סופרת נקיים
 אלא שבעה עם ימי ראייתה
 אינה טובלת עד לאחר שקיעת
 החמה של שביעי והערב שמש
 בדידה לא הוי עד למחר:
בשביעי לא. משום דלא חזיא
 לאורתא משום הערב שמש:
תהיה. יתירה דריש:
ויולדת איתקש לנדה. דכתיב
 (שם יב) כימי נדת דותה תטמא:

"והזבה - שוחטין עליה בשמיני."

תני תנא קמיה דרב אדא בר אבהו:
"והזבה - שוחטין עליה בשביעי שלה."

אמר ליה: זבה בשביעי שלה - מי חזיא?
 אפילו למאן דאמר: שוחטין וזרקין על טמא שרץ - הני מילי טמא שרץ, דחזי לאורתא,
 הא - עד למחר, דמתא כפרה, לא חזיא!

אימא: בשמיני.

פשיטא!

מהו דתימא: בין דמחסרא כפרה - לא,
 קא משמע לן כדרב שמעיה.

רבנא אמר:
"נדה" תנא קמיה:
"והנדה - שוחטין עליה בשביעי."

אמר ליה: נדה בשביעי - מי חזיא?
 אפילו למאן דאמר: שוחטין וזרקין על טמא שרץ - דחזי לאורתא,
 נדה - לאורתא דשביעי הוא דטבלה, עד שמיני דעבדה הערב שמש לא חזיא!

אלא, אימא: בשמיני.

פשיטא!

השתא, ומה זבה, דמיחסרא כפרה - שוחטין וזרקין עליה בשמיני,
 נדה, דלא מיחסרא כפרה - צריכה למימר דשחטינו וזרקינו עליה?!

נדה איצטריכא ליה,
 הא קא משמע לן: בשמיני - אין, בשביעי - לא.
 כדתנא:

**"כל חייבי טבילות - טבילתו ביום,
 נדה ויולדת - טבילתו בלילה."**

דתנא:

"יכול תהא טובלת מבעוד יום?"

תלמוד לומר: **"שבעת ימים תהיה בנדתה"**⁵¹⁶ (ויקרא טו, יט) -
 תהא בנדתה כל שבועה.
 ויולדת איתקש לנדה.

⁵¹⁶ ואשה מי תהיה זבה דם יהיה זבה במשורה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב

20. **צ, ב - צא, א****רש"י****מתני'**

האונן. שמתו מוטל לפניו כדאמר'י בשחיטת קדשים בפרק טבול יום (זבחים דף ק:): איזהו אונן כל זמן שלא נקבר: **והמפקח את הגל**. מעל אדם ואין ידוע אם ימצאנו חי או מת:

שוחטין עליו. דמכ"מ עודנו בחזקת טהרה ואונן נמי לאורתא חזי כדאמרין בגמרא דאנינות לילה ליתא מדאורייתא אלא אנינות יום כדכתיב (ויקרא י) הן היום הקריבו יום אסור לילה מותר בשחיטת קדשים וגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת: **שוחטין עליהן**. בחבורת אחרים:

שמא יביאוהו לידי פסול. שמא יטמא אונן למתו ומפקח גל ימצאנו מת ונמצא שהאהיל על הטומאה והחבוש שמא לא יצא וחולה וזקן שמא יכבד חוליו ולא יוכל לאכול כזית:

לפיכך. הואיל ובשעת שחיטה ראויין היו ונזרק הדם עליהן אם אירע בהן פסול כמו שפירשתי פטורין מלעשות פסח שני:

חוץ מן המפקח את הגל. ונמצא המת תחתיו שחייב לעשות פסח שני:

שהוא טמא מתחלתו. קודם שחיטה שהרי האהיל על הטומאה משעה שהתחיל לפקח ובגמרא מוקי לה בגל עגול שמתחלה האהיל את כולו:

גמ'

לא שנו. דאין שוחטין על החבוש בפני עצמו:

בית האסורין של ישראל. כגון לכופו להוציא אשה פסולה או לשלם ממון אי נמי כדתניא (כתובות דף לג:): אם יקום והתהלך בחוץ כו' וכי תעלה על דעתך זה מהלך בשוק וזה נהרג אלא מלמד שחובשין אותו עד שנראה מה תהא עליו:

בית פאגי. מקום חיצון בירושלים:

דמעילי ליה. מן הפסח בתוך בית האסורין לאכול דהא לפנים מירושלים הוא:

משנה**האונן**

צא,א

והמפקח את הגל,**וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים,****והחולה,****והזקן שהו יכולין לאכול פזית - שוחטין עליהן.****על נזלים - אין שוחטין עליהן בפני עצמן.****שמא יביאו את הפסח לידי פסול.****לפיכך, אם אירע בהן פסול - פטורין מלעשות פסח שני,****חוץ מן המפקח בגל - שהוא טמא מתחלתו.****גמרא****אמר רבה בר הונא אמר רבי יוחנן:****לא שנו אלא בית האסורין דגוים,****אבל בית האסורין דישׂראל - שוחטין בפני עצמו,****כיון דאבטחינהו - מפיק ליה,****דכתיב: "שארית ישׂראל לא יעשו עולה ולא ידברו קוב"⁵¹⁷ (צפניה ג, יג).****אמר רב חסדא:****הא דאמרת: בית האסורין דגוים,****לא אמרן אלא: חוץ לחומת בית פאגי,****אבל לפנים מחומת בית פאגי - שוחטין עליו בפני עצמו.****מאי טעמא?****אפשר דאמטו לה ואכיל ליה.**⁵¹⁷ שארית ישׂראל לא יעשו עולה ולא ידברו קוב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית כי המה ירעו ורבעו ואין מחריד

21. צא, א

"לפיכך, אם אירע בהן פסול - פטורין מלעשות פסח שני, חוץ מן המפקח בגל, שהוא טמא מתחלתו".

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

לא שנו אלא גל עגול,

אבל גל ארוך - פטור מלעשות פסח שני,

אימא: טהור היה בשעת שחיטה.

תניא נמי הכי:

"רבי שמעון בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:

מפקח בגל - עתים פטור, עתים חייב.

כיצד?

גל עגול ונמצאת טומאה תחתיו - חייב,

גל ארוך ונמצאת טומאה תחתיו - פטור,

אימא: טהור היה בשעת שחיטה".

כ"י

ל"ש. דמפקח גל חייב לעשות פסח שני אלא גל עגול דמתחלתו האהיל עליו אבל גל ארוך שמא בשעת שחיטה עדיין לא האהיל כנגד הטומאה וכיון דספק יצא ספק לא יצא פטור משום דלא אפשר כדאמרן לעיל (דף פח:). גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהן:

22. צא, א-ב

רש"י

מתני'
על היחיד. טעמא יליף בגמרא:
ואפילו חבורה של מאה. רבי יוסי קאמר לה כלומר לא תליא מילתא דפסח אלא באכילה יחיד ויכול לאכול כזית שוחטין עליו מאה ואין יכולין לאכול כזית בין כולם אין שוחטין עליהן:
ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים. טעמא מפרש בגמרא:

גמ'
לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך. ודריש באחד באנפיה נפשיה על היחיד:
ואין יכולים לאוכלו. כזית ממנו:

מנין לזבוח פסחו בבמת יחיד. במה קטנה שהיא בלא תעשה להכי נקט במת יחיד ולא במת ציבור דבמת ציבור בשעת איסור הבמות ליכא דשעת איסור הבמות לאחר שנבחר משכן שילה ומשחרב היה להם היתר עד שנבנה בית עולמים ומשנבנה חזרו לאיסורם ושוב לא היה להם היתר:

שהיא בלא תעשה. אבל כרת דשחטי חוץ ליכא ובשחטית קדשים בפרק בתרא (זבחים דף קיד:): מוקי לה בקודם חצות דמחוסר זמן הוא להתקבל בפנים דכתיב אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו הראוי לפתח אהל מועד חייב עליו ושאינו ראוי לאהל מועד אינו חייב עליו ויליף מהכא דמחוסר זמן בחוץ אע"פ שאינו בכרת בלא תעשה מיהא הוי הואיל וראוי לבא לאחר זמן:

יכול אף בשעת היתר הבמות כן. יהא בלא תעשה זה דהא לא הותרה במת יחיד אלא לדבר הנדר ונידב ולהוי האי לגביה כשעת איסור:

ת"ל כו'. דהאי לאו דהכא לא משתעי אלא בשעת איסור הבמות והכי שמעינן ליה לקרא לא תוכל לזבוח את הפסח בבמת יחיד בזמן שכל ישראל נכנסין בשער אחד כו' כי אם אל המקום אשר יבחר שם תזבחנו:
ופרכינן לר' יוסי ממאי דקרא לכדר' שמעון כו'. ולאו פירכא כולי האי דאיכא למימר מר דריש ליה הכי ומר דריש ליה הכי אלא טעמא דר' יוסי מהדר לפרושי מאיש לפי אכלו:

לא ס"ד. דלאסור פסח על היחיד אתא דכתיב איש לפי אכלו תכוסו על איש אחד תשחטו ובלבד שיראה לאכילה:
מפרישנא. שם מקום:
אשה בראשון. חובה ובשני רשות ולקמיה יליף טעמייהו:
טפילה. חיבור:

משנה

אין שוחטין את הפסח על היחיד, דברי רבי יהודה. ורבי יוסי מתיר. ואפילו חבורה של מאה, שאינן יכולין לאכול בזה - אין שוחטין עליהן. ואין עושין חבורת: נשים, ועבדים, וקטנים.

גמרא

תנו רבנן:
"מנין שאין שוחטין את הפסח על היחיד? תלמוד לומר: "לא תוכל לזבוח את הפסח באחד" (דברים טז, ה), דברי רבי יהודה. ורבי יוסי אומר: יחיד ויכול לאכול - שוחטין עליו, עשרה ואין יכולין לאכול - אין שוחטין עליהן."

ורבי יוסי, האי "באחד" - מאי עביד ליה?

מיבעי ליה לכדרבי שמעון.

דתניא:

"דבי שמעון אומר:

מנין לזבוח את פסחו בבמת יחיד, בשעת איסור הבמות - שהוא בלא תעשה?

תלמוד לומר: "לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך" (דברים טז, ה).

יכול אף בשעת היתר הבמות כן?

תלמוד לומר: "באחד שעריך" - לא אמרו אלא בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד."

ורבי יהודה, האי - מנא ליה?

תרתיה שמעת מינה.

ולרבי יוסי, ממאי דלהכי דקאמר רבי שמעון,

דילקא, כדקאמר רבי יהודה הוא דאתא?

אמר לך:

לא סלקא דעתך, דהא כתיב: **"איש לפי אכלו"** (שמות יב, ד).

רמי ליה רב עוקבא בר חיננא מפרישנא לרבא:

מי אמר רבי יהודה: **"אין שוחטין את הפסח על היחיד?"**

ורמינהו:

"אשה:

בראשון - שוחטין עליה בפני עצמה,

ובשני - עושין אותה טפילה לאחרים,

דברי רבי יהודה!"

518 לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך

519 ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במקסת נפשתי איש לפי אכלו תכסו על השן

רש"י

קתני מיהת בפני עצמה. לשון
 יחיד: הייג לא נשים ועבדים
 וקטנים: תפלות. עבירה:
 עבדים וקטנים משום
 פריצותא. דמשכב זכור:

אמר ליה:

לא תימא: "בפני עצמה",
 אלא אימא: בפני עצמן.

אמר ליה:

מי עבדינן חבורה שכולה נשים!?

והתנן:

"אין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים",

מאי לאו, נשים לחוד יהו, ועבדים לחוד יהו, וקטנים לחוד יהו!

אמר ליה:

לא, נשים ועבדים וקטנים.

נשים ועבדים - משום תפלות,

צא, ב, קטנים ועבדים - משום פריצותא.

23. צא, ב

רש"י

אין שוחטין עליה כל עיקר. ואפי' טפילה דלא שייכא ביה מידי ואי אכלה ביה הוה פסח נאכל שלא למנויו והייה לעבדים דאין אוכלין בו וכי אכלי עבדים ונשים בראשון שהן רשות בו אבל בשני לא דאפי' מרשות אימעות כדלקמן:

במכסת נפשות. מדלא כתב אנשים אפי' אשה במשמע: **כתיב בשני חטאו ישא האיש ההוא.** והכי משמע ליה קרא והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ראשון ונכרת כי קרבן ה' כו' כי לשון שימוש אי כשקרבן ה' לא הקריב במועדו בשני חטאו ישא והכי דריש בפרק מי שהיה טמא (לקמן צג.) אליבא דר"י אי"נ קרבן ה' לא הקריב במועדו בשני חטאו ישא:

וכתיב בשני ונכרתה הנפש ההיא. דאע"ג דאראשון קאי מיהו כי קרבן ה' אשני קאי וכדמפרשין וגמרינן בה כרת לקמן (שם) האי חטאו ישא מונשא חטאו דמברך את השם דכתיב ביה את ה' הוא מגדף ונכרת וגו' והוי כמאן דכתיב נפש בגופיה:

ואלא האיש. דגבי פסח מאי עביד ליה ליכתוב חטאו ישא ותו לא:

כתיב בראשון איש. לקמן בעי מאי איש כתיב בראשון: **איש זוכה.** לאחרים בלקיחתו אם לקח מקח לצורך אחרים או קיבל מתנה לשם אחרים כדכתיב ויקחו איש שיה לבית אבות ואין קטן זוכה דאין נעשה שליח:

גופא:

"אשה"

בראשון - שוחטין עליה בפני עצמה,

ובשני - עושין אותה טפילה לאחרים,

דברי רבי יהודה.

רבי יוסי אומר:

אשה, בשני - שוחטין עליה בפני עצמה,

ואין צריך לומר - בראשון.

רבי שמעון אומר:

אשה, בראשון - עושין אותה טפילה לאחרים,

בשני - אין שוחטין עליה כל עיקר."

במאי קמיפלגי?

רבי יהודה סבר: **"במכסת נפשות"**⁵²⁰ (שמות יב, ד) - ואפילו נשים.

וכי תימא: אי הכי, אפילו בשני נמי -

כתיב: **"חטאו ישא האיש ההוא"**⁵²¹ (במדבר ט, ג) - איש - אין, אשה - לא.

וכי תימא: אי הכי, אפילו טפילה נמי בשני לא -

אהני **"ככל חקת הפסח"**⁵²² (במדבר ט, יב) - לטפילה בעלמא.

ורבי יוסי, מאי טעמיה?

דכתיב בראשון: **"במכסת נפשות"** - ואפילו אשה,

וכתיב בפסח שני: **"ונכרתה הנפש ההיא מעמיה"**⁵²³ (במדבר ט, ג) -

"נפש" ואפילו נשים.

ואלא **"חטאו ישא האיש ההוא"** (במדבר ט, ג) - למעוטי מאי?

למעוטי קטן מכרת.

ורבי שמעון?

כתיב בראשון: **"איש"** (שמות יב, ד), איש - אין,

אשה - לא.

וכי תימא: אי הכי, אפילו טפילה נמי -

אהני ליה **"במכסת נפשות"** - לטפילה.

וכי תימא: אפילו בשני נמי -

מיעט רחמנא בשני, דכתיב: **"חטאו ישא האיש"**, איש - אין,

אשה - לא.

ומאי קממעייט ליה?

אי מחיוב - השתא בראשון לא, בשני מיבעיא?

אלא לאו, מטפילה.

ומאי **"איש"** דקאמר רבי שמעון?

אי נימא: **"ויקחו להם איש שיה לבית אבת"**⁵²⁴ וגו' (שמות יב, ג) -

⁵²⁰ ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכניו הקרב אל ביתו במכסת נפשות איש לפי אכלו תכסו על השם

⁵²¹ והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה כי קרבן יהוה לא הקריב במועדו חטאו ישא האיש ההוא

⁵²² לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו ככל חקת הפסח יעשו אותו

⁵²³ הגהת בגמרא ע"פ רש"י

⁵²⁴ דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשו להדש הזה ויקחו להם איש שיה לבית אבת שיה לבית

רפ"י

אלא מאיש לפי אכלו. דריש ליה למעוטי אשה:

והא מדרי' יוסי סבר לה כר"ש. דאין שוחטין פסח בבמת יחיד מולא תוכל לזבוח:

ר"ש נמי סבר לה כר' יוסי. דיליף מאיש לפי אכלו ששוחט פסח על היחיד דאי לא ס"ל כוותיה ממאי דהאי באחד לדרשא דידיה אתא הא טפי משמע שפיר כר"י דאין שוחטין על היחיד:

לפי אכלו. בלאו איש נמי נפקא לן מלשון יחיד דשוחטין פסח על היחיד ואיש דרשינן ליה למעוטי אשה:

רשות ודוחה את השבת. בתמיה:

ההוא מיבעי ליה לכדרבי יצחק, דאמר: איש - זוכה, ואין קטן - זוכה!

ואלא מ"איש לפי אכלו" (שמות יב, ד) -

הא מדרבי יוסי סבר לה כרבי שמעון - רבי שמעון נמי סבר לה כרבי יוסי, ו"ההוא" מיבעי ליה דשוחטין את הפסח על היחיד!

אמר לך:

אם כן, נכתוב רחמנא: "לפי אכלו",

מאי "איש"?

שמעת מינה תרתי.

כמאן אזלא הא דאמר רבי אלעזר:

אשה, בראשון - חובה, ובשני - רשות, ודוחה את השבת.

אי 'רשות', אמאי דוחה את השבת'?

אלא אימא:

בשני - רשות, ובראשון - חובה, ודוחה את השבת.

כמאן?

כרבי יהודה.

24. צא, ב

רש"י

ידקדקו בו. משום שאינן בני תורה יחמירו עליו לדקדק ויפסילוהו על חנם: **הכי גרסינן תנו רבנן פסח מצה ומרור בראשון חובה כו'.** בראשון לילה הראשון: **אהייא קאי.** מכאן ואילך רשות דתנא קמא אי נימא אפסח פסח כל שבעה מי איכא: **ואלא אמצה ומרור.** ועלה מהדר ר"ש אף בראשון דקאמרת חובה באנשים הוא דהויא אבל בנשים רשות: **לית ליה לר"ש.** והא ליכא למימר דליהדר אמרור לחודיה דסתמא מצה ומרור בהדי הדדי כתיב על מצות ומרורים וכשם שנשים באכילת מצה חובה הכי נמי במרור: **הואיל וישנן בבל תאכל חמץ.** דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה דכתיב (במדבר ה) איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו': **אלא.** הכי קאמר פסח מצה ומרור בראשון חובה מכאן ואילך רשות וקאי האי מכאן ואילך אמצה ומרור ור"ש פליג אפסח דקאמרת בראשון חובה באנשים הוא דהוה חובה אבל בנשים רשות ורבי שמעון לטעמיה:

אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן: אין עושין חבורה שכולה גרים, שָׁמָא יִדְקְדְּקוּ בוּ ויביאוהו לידי פסול.

תנו רבנן:
**"פסח ומצה ומרור,
 בראשון - חובה,
 מקאן ואילך - רשות.
 רבי שמעון אומר:
 באנשים - חובה,
 ובנשים - רשות".**

אהייא קאי?
 אילימא א"פסח" - פסח כל שבעה מי איכא?!
 ואלא א"מצה ומרור" -

אימא סיפא: **"רבי שמעון אומר: באנשים - חובה,
 ובנשים - רשות",**

לית ליה לרבי שמעון הא דאמר רבי אלעזר:
 נשים - חייבות באכילת מצה דבר תורה,
 שנאמר: **"לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות"**⁵²⁵ (דברים טז, ג),
 כל שישנו ב"בל תאכל חמץ" - ישנו ב"קום אכול מצה".
 והני נשים, הואיל וישנו ב"בל תאכל חמץ" - ישנו ב"קום אכול מצה"!

אלא, אימא: פסח מצה ומרור,
 בראשון - חובה,
 מקאן ואילך - רשות.
 רבי שמעון אומר:
 פסח: באנשים - חובה,
 בנשים - רשות.

⁵²⁵ לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות להם עני מי בחפזון וצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך

25. צא, ב - צב, א

רש"י

מתני'

אונן טובל ואוכל את פסחו לערב. ואף על פי שעדיין לא נקבר דאין אנינות מן התורה אלא ביום שנאמר (ויקרא י) הן היום הקריבו ואני אונן ואכלתי חטאת היום יום אסור לילה מותר וטבילה בעי וזו אחת מאחת עשרה מעלות דחומר בקודש (חגיגה דף כא.) האונן והמחוסר כפורים צריכין טבילה לקודש מתוך שנאסרו עד עכשיו בקדשים אצרכינהו רבנן טבילה ואף על פי שמחוסר כפורים טבל אתמול אבל לא יאכל אונן לערב בשאר קדשים דאסור אנינות לילה מדרבנן ולגבי פסח לא העמידו דבריהן במקום כרת: **השומע על מתו.** יום שמועה הוי אונן דרבנן:

וכן מי שלקטו לו עצמות. אביו ואמו אמרי' במועד קטן (דף ח.) מתאבל עליהן כל היום כולו ולערב אין מתאבל עליהן: **טובל ואוכל בקדשים.** לערב דאפילו יום גופיה מדרבנן הוא הלכך בטילה ליכא אנינות: **כפורש מן הקבר.** וצריך הזאה שלישי ושביעי:

גמ'

לא העמידו דבריהם. לאוסרו באכילת פסחו מפני אנינות דדבריהם דהא פסח כרת הוא אבל אכילת קדשים עשה בעלמא הוא ואכלו אותם אשר כפר בהם (שמות כט):

מלקט. משמע הוא עצמו ליקטן:

מחלוקת בערל נכרי. שאינו מקבל טומאה בנכריותו דב"ה סברי גזירה שמא יטמא במת לשנה הבאה עה"פ ויאמר אשתקד לא טהרתי מכל טומאי עד יום ע"פ שנתגיירתי וטבלתי ואכלתי והשתא נמי אטבול ואיכול ולא ידע דאשתקד נכרי הוה ולא קיבל טומאה בנכריותו אבל עכשיו הוא טמא הלכך כשמתגייר ממתין שבעה שאין לך טומאה שעברה עליו שלא טהר ממנה ואע"ג דמשום זיבה בעי שמנה משום כפרה כיון דאי אפשר דלייתי כפרה דהא לא קבל טומאה בנכריותו אי אמרת נגזר לא מיייתי לעולם פסח וכולי האי לא גזרו:

אבל ערל ישראל. שאם יש לו עכשיו טומאה הוא נזהר בה שאף בערילתו מקבל טומאה כשאר בני אדם ליכא למיגזר ביה משום שנה הבאה:

משנה

אונן - טובל,

ואוכל - את פסחו לערב, אכל לא בקדשים.

השומע על מתו,

והמלקט לו עצמות - טובל, ואוכל בקדשים.

גר שנתגייר בערב פסח:

בית שמאי אומרים: טובל,

ואוכל את פסחו לערב,

ובית הלל אומרים: הפורש מן הערלה - כפורש מן הקבר.

גמרא

מאי טעמא?

קא סבר: אנינות לילה - דרבנן,

וגבי פסח - לא העמידו דבריהם במקום כרת, גבי קדשים - העמידו דבריהם במקום עשה.

"השומע על מתו, והמלקט לו עצמות - טובל, ואוכל בקדשים".

"מלקט עצמות"!!

הא בעי הזאת שלישי ושביעי!

אימא: שליקטו לו עצמות.

"גר שנתגייר בערב פסח -

בית שמאי אומרים: טובל, ואוכל את פסחו לערב,

ובית הלל אומרים: הפורש מן הערלה - כפורש מן הקבר".

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

מחלוקת - בערל גוי,

דבית הלל סברי: גזירה שמא יטמא לשנה הבאה,

ויאמר: אישתקד - מי לא טבלתי ואכלתי?! עכשיו - נמי אטבול ואוכל,

ולא ידע, דאשתקד - גוי הוה ולא מקבל טומאה, ועכשיו - ישראל ומקבל טומאה,

ובית שמאי סברי: לא גזרינן.

אבל ערל ישראל - דברי הפל: טובל, ואוכל את פסחו לערב,

ולא גזרינן ערל ישראל משום ערל גוי.

תניא נמי הכי:

"אמר רבי שמעון בן אלעזר:

לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על ערל ישראל שטובל, ואוכל את פסחו,

על מה נחלקו? על ערל גוי -

שבית שמאי אומרים:

טובל, ואוכל את פסחו לערב,

ובית הלל אומרים:

הפורש מן הערלה - כפורש מן הקבר".

26. צב, א - ב

כ"א

עַרְל הַזָּאֵה וְאִיזְמֵל. סימני הלכות הם: **הא דאמרן.** דחזי לאורתא ומשום גזירה דשנה הבאה דחיוה ב"ה: **ואינה דוחה שבת.** בפי אלו דברים ולא עביד פסח ושבות דרבנן הוא: **אין מביאין אותו.** איזמל למילה: **דרך חצרות.** אף על גב דרשויות דרבנן ניהו וידחה פסחו שאם יש לו זכר למול מעכבו דתניא מילת זכריו ועבדיו מעכבין את הפסח וליכא למימר משום כרת דערל זכר אשר לא ימול וגוי דמילה דדחיא שבת בזמנה וקטן לאו בר כרת הוא: **אונן.** אנינות לילה מדרבנן דאמרן לעיל אוכל פסחו לערב: **מצורע.** שטבל והעריב שמשו בשביעי נכנס בשמיני למחנה ליה לשער נקנור שלא נתקדש בקדושת עזרה כדכתיב בקרא (ויקרא יד) והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר ואותם לפני ה' וגוי ובעזרה עצמה לא היה נכנס אלא מכניס ידיו לבהונות לפי שאין מחוסר כפורים נכנס לה כדאמרין [במכות] (דף ח:): טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים שאם נכנסו למקדש חייבין כרת: **וראה קרי בו ביום.** ונדחה ממחנה ליה כדאמרין באלו דברים (דף טז:): דבעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות וטובל לקרויו דלצרתו טבל מאתמול אף על פי שטבול יום אחר דקרי אינו נכנס דכתיב (דברים כג) כי יהיה בך איש וגוי וכבא השמש יבא אל תוך המחנה זה נכנס להר הבית להכניס ידיו לבהונות כדי שיאכל פסחו לערב: **יבא עשה.** דפסח שיש בו כרת וידחה עשה דטבול יום בהר הבית שאין בו כרת אלא בעזרה ואי משום דמכניס ידיו לעזרה הא אמרינן בשחיתת קדשים בפ"ג (דף לב:): איכא למי"ד ביאה במקצת לאו שמה ביאה ואיכא למאן דאמר הואיל והותרה לו אותה ביאה מקצת לצרתו אע"פ שענוש כרת משום מחוסר כפורים והתירו הכתוב דכתיב לפני ה' הותרה לו אף לקרויו: **וא"ר יוחנן.** עשה שאין בו כרת דקאמר תנא דברייתא לאו דוקא דאפילו עשה אין בו בטבול יום במחנה ליה אלא דרבנן הוא וקרא דכבא השמש במחנה שכינה קאמר: **חצר החדשה.** הר הבית וקרי לה חדשה מפני חידוש שחידשו והוסיפו על קדושתו בו ביום ואמרו טבול יום לא יכנס לה והכי גמיר ר' יוחנן מרביה דדבר זה חידוש וגבי פסח לא העמידו דבריהם לאיסור (דמצורע) [דבעל קרי] מלבוא אלא התירוהו ליכנס ולטהר שלא ידחה מפסח: **שבודקין.** מהלכין בבית הפרס ע"י בדיקה לעשות פסח אם אין לו דרך אחרת: **ואין בודקין לאוכלי תרומה.** אלא ימתין ויקיף או יום או יומים עד שמגיע אל תרומתו ואוכלה: **ה"ג מאי בודקין.** היאך יבדוק: **מנפח בית הפרס.** הוא שדה שנחרש בה קבר כדתנן (אהלות פ"יז מ"א) החורש בית הקבר הרי זה עושה בית הפרס מלא מענה מאה אמה וגזור רבנן שמה כיתתה מחרישה את העצמות ופזרתן באורך המענה ויש כאן עצם כשעורה ויעבור ויסיטנו ועצם כשעורה מטמאה במגע ובמשא דהיינו היסט הלכך מנפחו בפיו ואם יש עצם גדול יראנו ועצם כשעורה נדחה בנפיתו ואהל אין מטמאו דהא אין טומאת אהל בעצמות אלא רוב בנין ורוב מנין: **שנידש.** ברגל טהור שדריסת הרגלים העבירתן והבא לעשות פסחו יבדוק אם נידש ויעבור אבל לאכילת תרומה לא סמכי עלה שיכול להמתין ובית הפרס מדבריהם ולא העמידום במקום כרת דפסח:

אמר רבא:

ערל, הזאה ואיזמל - העמידו דבריהן במקום כרת אונן ומצורע ובית הפרס - לא העמידו דבריהן במקום כרת.

"ערל" - הא דאמרן.

"הזאה" - דאמר מר: "הזאה - שבות, ואינו דוחה את השבת" (סה:).

"איזמל" - דתניא: "כשם שאין מביאין אותו דרך רשות הרבים, כך אין מביאין אותו דרך גגות ודרך חצרות ודרך קרפיפות".

"אונן" - הא דאמרן.

"מצורע" - מאי היא? דתניא: "מצורע שחל שמיני שלו בערב הפסח, וראה קרי בו ביום - טובל ואוכל."

אמרו חכמים: אף על פי שטבול יום - אינו נכנס, זה - נכנס, מוטב יבא עשה שיש בו כרת, וידחה עשה שאין בו כרת."

ואמר רבי יוחנן:

דבר תורה: אפילו עשה אין בו,

שנאמר: "ויעמד יהושפט בקהל יהודה וירושלים בבית ה',

לפני החצר החדשה" (דברי הימים ב' כ, ה)

מאי "חצר החדשה"?

שחדשו בו דבר, ואמרו: טבול יום - לא יכנס במחנה ליה.

"בית הפרס" - דתנן: "ושוין בית שמאי ובית הלל:

שבודקין לעושי פסח,

ואין בודקין לאוכלי תרומה."

מאי "בודקין"?

אמר רב יהודה אמר שמואל:

מנפח בית הפרס והולך.

רב יהודה פר אפיי משמיה דרב יהודה אמר:

בית הפרס שנידש - טהור.

הדרן עלך האשה

צב,ב